

Mira Vaha

**”SE ON MUN LAPSEN KEHITYKSEN
KANNALTA TÄRKEÄÄ, ETTÄ SE PÄÄSEE
TARHAAN”**

Yksinhuoltajavanhempien lastenhoidon ratkaisut ja niiden
perustelut

TIIVISTELMÄ

Mira Vaha: ”Se on mun lapsen kehityksen kannalta tärkeää, että se pääsee tarhaan” –
Yksinhuoltajavanhempien lastenhoidon ratkaisut ja niiden perustelut
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma, varhaiskasvatuksen opettaja
Maaliskuu 2022

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yksinhuoltajavanhempien alle kouluikäisille lapsilleen tekemiä lastenhoidon ratkaisuja ja niiden perusteluja. Tutkimuksessa kysyttiin, millaisia lastenhoidon ratkaisuja tutkittavat yksinhuoltajavanhemmat olivat lastensa suhteen tehneet sekä miten he näitä tekemiään lastenhoidon ratkaisuja perustelivat. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena, laadullisena tutkimuksena. Tutkimussuuntaukseksi valittiin fenomenologia, koska tutkimuksen kohteena olivat tutkittavien yksinhuoltajien omat, haastatteluissaan esiin nostamat näkemykset.

Tutkimusaineistoksi valittiin viisi haastattelua Mia Hakovirran tutkimusryhmän, vuosina 2001 ja 2003 keräämistä, 22 yksinhuoltajan haastatteluista. Tutkimukseen otetut viisi tapausta valittiin sillä perusteella, että kullakin viidellä haastattelulla oli haastatteluhetkellään alle kouluikäinen lapsi, ja lisäksi kyseiset yksinhuoltajavanhemmat toivat haastattelussa esiin lapselleen tekemiään lastenhoidon ratkaisuja ja niiden perusteluja.

Valitut viisi haastattelua analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysia ohjaavana teoriana käytettiin Roberta Weberin johtaman, yhdysvaltalaisen kansallisen allianssin, Child Care Policy Research Consortiumin, kehittämää, vanhempien lastenhoitovalintojen graafista mallia, jossa korostuvat perheiden ja heitä ympäröivien yhteisöjen monitahoiset suhteet perheen valintojenteon kontekstina ja perheen lastenhoitoratkaisuja selittävinä tekijöinä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat yksinhuoltajavanhempien tehneen erilaisia ratkaisuja lastensa hoidon suhteen. Suurin osa, neljä viidestä yksinhuoltajavanhemmasta, oli päättänyt viemään lapsensa julkiseen päivähoidon, vain yhden hoitaessa lastaan yksinomaan kotona. Päivähoidossa olevista neljästä lapsesta kaksi osallistui päivähoidon vain arkipäivisin, kahden lapsista ollessa vuorohoidossa ja osallistuessa hoitoon ajoittain myös öisin ja viikonloppuisin.

Vanhempien työ tai opiskelu painottui kaikissa viidessä haastattelussa yhtenä keskeisenä, yksinhuoltajavanhempien lastenhoitoratkaisujen perusteluna. Ennen kaikkea vanhempien työssäololla perusteltiin lasten hoidossa viettämää aikaa. Suurin selittävä konteksti, analyysia ohjaavan lastenhoitovalintojen graafisen mallin mukaan, oli kuitenkin vanhempien arvot ja uskomukset. Ne näkyivät yksinhuoltajien haastatteluissa niin perusteluissa päivähoidon tai kotihoidon valinnalle kuin myös haastateltavien esiin nostamassa, vahvasti painottuneessa näkemyksessä kodin ensisijaisuudesta lapsen kasvupaikkana, mikä näkyi muun muassa yö- ja viikonloppuhoidon välttämisenä. Haastattelujen analyysi osoitti myös, että vanhemmat, joilla oli ennestään kokemusta päivähoidosta, joko työn tai lapsen aiemman hoidon myötä, suhtautuivat kriittisimmin lastenhoidon työntekijöiden työmotivaatioon ja lastenhoidon laatuun.

Avainsanat: yksinhuoltajuus, lastenhoito, lastenhoitoratkaisut, lastenhoitoratkaisujen perustelut, fenomenologia

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1	YKSIHUOLTAJUUS SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA 2000-LUVUN ALUSSA	7
2.2	SUOMALAINEN LASTENHOITOJÄRJESTELMÄ 2000-LUVUN ALUSSA	10
2.2.1	<i>Kunnan järjestämä päivähoito</i>	10
2.2.2	<i>Yksityisen hoidon tuki vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle</i>	13
2.2.3	<i>Lapsen hoitaminen kotona ja kotihoidon tuki</i>	14
2.3	AIEMPI VANHEMPIEN LASTENHOIDON RATKAISUJA KOSKEVA, KANSAINVÄLINEN JA KANSALLINEN TUTKIMUS.....	16
2.4	VANHEMPIEN LASTENHOITOVALINTOJEN GRAAFINEN MALLI	22
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
3.1	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSSUUNTAUS.....	28
3.2	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
3.3	TUTKIMUSAINEISTO	30
3.4	AINEISTON ANALYYSI.....	32
4	TULOKSET	37
4.1	YKSIHUOLTAJAVANHEMPIEN TEKEMÄT LASTENHOIDON RATKAISUT	37
4.2	YKSIHUOLTAJAVANHEMPIEN TEKEMIEN LASTENHOITORATKAISUJEN PERUSTELUT	38
5	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	42
5.1	TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....	42
5.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	44
6	POHDINTA	47
	LÄHTEET	50
	Liite: Yksinhuoltajahaastattelun teemarunko (Hakovirta, 2009)	

1 JOHDANTO

Pienten lasten vanhemmat ovat arjessaan hyvin monenlaisten valintojen ja ratkaisujen edessä esimerkiksi työllistymiseen ja toimeentuloon tai liikkumiseen liittyen. Lastenhoitopäätökset ovat vain yksi valinta niiden monien, monivaiheisten ja monisyisten valintojen joukossa, joita pienten lasten vanhemmat joutuvat usein tekemään samanaikaisesti, aivan kuten Roberta Weber (2011, s. 3) tuo artikkelissaan esiin. Useimmat vanhemmat pystyvät tukeutumaan toisiinsa, toiseen läsnä olevaan vanhempaan, näitä valintoja tehdessään, mutta yksinhuoltajavanhemmilla tilanne on usein toinen. He voivat joutua tekemään näitä päätöksiä yksin, ilman toisen aikuisen, toisen vanhemman, läsnäoloa tai kannanottoa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään yksinhuoltajavanhempien lastenhoidollisiin ratkaisuihin. Tutkimuksessa pyritään selvittämään niitä moninaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yksinhuoltajavanhempien lastenhoidollisten ratkaisujen takana ja joilla yksinhuoltajavanhemmat perustelevat lastenhoidollisia ratkaisujaan. Tutkimuksessa käytettävän yksinhuoltajien haastatteluaineiston (Hakovirta, 2009) pohjalta pyritään ensinnäkin selvittämään, millaisia valintoja tutkimukseen valitut viisi haastateltua yksinhuoltajavanhempaa ovat alle kouluikäisten lastensa hoidon suhteen tehneet. Lisäksi selvitetään myös niitä perusteluja, joita nämä yksinhuoltajavanhemmat tuovat esiin valinnoilleen kyseisessä haastatteluaineistossa. Näitä perusteluja analysoidaan teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jossa hyödynnetään Weberin (2011) tutkijaryhmän kehittämää, vanhempien lastenhoitovalintojen graafista mallia. Tutkimus on siis kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus, jonka pyrkimyksenä on ymmärtää paremmin tutkimuksen kohteena olevien yksinhuoltajavanhempien monisyisiä lastenhoidon ratkaisuja, tutkimuksen fenomenologisen painotuksen mukaisesti. Aivan kuten Weberin (2011) artikkelissa, myös tässä tutkimuksessa vanhempien lastenhoidollisia valintoja ei nähdä lineaarisina tiedonkeruun, tulosten järjestelyn ja parhaan vaihtoehdon valinnan prosesseina, vaan

monisyisinä ja kompleksisinakin prosesseina, joihin vaikuttavat lukuisat eri tekijät niin perheen sisällä kuin perhettä ympäröivässä maailmassa.

Tilastokeskuksen tekemän Suomen virallisen tilaston (SVT, 2019) mukaan, vuonna 2019 kaikista suomalaisista lapsiperheistä 22,9 %, eli yhteensä 127 901 perhettä, oli yhden vanhemman perheitä, ja yhden vanhemman perheiden määrä kasvoi vuodesta 2018 yhteensä 593 perheellä. Mikäli kehitys jatkuu samankaltaisena, yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä, ja näin ollen myös mahdollisista varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjistä, tulee yhä entisestään kasvamaan. Näin ollen myös heidän lastenhoidon valintojensa painoarvo tulevan varhaiskasvatuspolitiikan ja varhaiskasvatusjärjestelmän kehittämistyössä tulee mahdollisesti lisääntymään. Siksi tämän tutkimuksen tulokset, joiden mukaan suurin osa, eli neljä viidestä haastatellusta yksinhuoltajasta, valitsi lapsensa hoitojärjestelyksi julkisen päivähoidon, eivät ole yhdentekeviä tulevan varhaiskasvatuspolitiikan tai varhaiskasvatuksen järjestämisen ja suunnittelun kannalta.

Vanhempien lastenhoidon valinnoilla ja niiden perusteluilla voi olla kauaskantoiset vaikutukset niin varhaiskasvatuksen käytäntöihin kuin politiikkaankin, aivan kuten Weberin (2011) tuo artikkelissaan esiin. Vanhempien tekemät lastenhoitojärjestelmien valinnat vaikuttavat niin näiden lastenhoitojärjestelmien laatuun ja vakauteen kuin myös siihen politiikkaan, joka ohjaa näitä lastenhoitojärjestelmiä (Weber, 2011, s. 3). Ei siis ole yhdentekevää, millaisia lastenhoidollisia ratkaisuja vanhemmat lastensa osalta tekevät ja miten he näitä ratkaisujaan perustelevat. Esimerkiksi tämän tutkimuksen tulos ennestään lastenhoitokokemusta omaavien yksinhuoltajavanhempien kriittisyydestä lastenhoitojärjestelmää kohtaan, nostaa esiin kysymyksen siitä, millaista kuvaa lastenhoitoa työkseen tekevät vanhemmat mahdollisesti antavat lastenhoidosta ulospäin muille ihmisille ja miten tämä annettu kuva vaikuttaa mahdollisesti muiden vanhempien lastenhoidon ratkaisuihin.

Kuten Weber (2011, s. 6) tuo artikkelissaan esiin, niin poliitikot kuin tutkijatkin keskittyvät huomioissaan ja raporteissaan usein siihen, millaisia valintoja vanhemmat ovat jo lastensa hoidon suhteen tehneet, raportoidessaan esimerkiksi siitä, mitkä lastenhoidon muodot ovat eniten käytettyjä tai käyttäviäkö vanhemmat taloudellisia avustuksia lastensa hoitokustannuksiin vai eivät. Myös aiemmissa vanhempien lastenhoidon ratkaisuja käsitelleissä tutkimuksissa on

keskitytty lähinnä laajoihin kansallisiin aineistoihin, joita on tutkittu tilastollisesti, kvantitatiivisin menetelmin (ks. esim. Lokshin, 2004; Zick ym., 2020). Sen sijaan vähemmälle huomiolle ovat jääneet ne valinnantekoprosessit, jotka ovat johtaneet vanhemmat valitsemaan tietyt lastenhoidolliset järjestelyt. Kuitenkin, aivan kuten Weber (2011, s. 3) nostaa artikkelissaan esiin, juuri näiden vanhempien valinnantekoprosessien sekä niiden taustalla olevien, perheen laajempien kontekstien ymmärtäminen on avain vanhempien lastenhoitojärjestelmien valintaa tukevan varhaiskasvatuspolitiikan luomiselle. Nostaessaan tuloksissa esiin vanhemman työn sekä erityisesti arvojen ja uskomusten merkityksen yksinhuoltajavanhempien lastenhoitoratkaisujen keskeisinä perusteluina, tämä tutkimus omalta osaltaan avaa yksinhuoltajavanhempien valinnantekoprosesseja ja tarjoaa samalla tulevalle lastenhoitoa koskevalle tutkimukselle ja politiikalle näkökulmia sen suhteen, mihin tulevaisuudessa kannattaisi mahdollisesti kiinnittää huomiota niin lastenhoitoa koskevassa tutkimuksessa kuin esimerkiksi mainostettaessa lastenhoitopalveluja vanhemmille.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 *Yksinhuoltajuus suomalaisessa yhteiskunnassa 2000-luvun alussa*

Käsitteenä suomen kielen termi yksinhuoltaja ei ole yksiselitteinen tai ongelmaton. Suomen kieleen kyseinen termi vakiintui 1970-luvulla, ollen ensimmäisen kerran suomen uudissanakirjassa vuonna 1980. Tätä ennen, 1960- ja 1970-luvuilla, suomalaisissa, virallisissa tilastoissa ja perheoikeuden teoksissa esiintyi käsitteitä, joiden nykyaikana voidaan katsoa olleen hyvin leimaavia, kuten tynkäperhe, vajaa perhe ja poikkeava perhe. Nämä termit kertovat, omalta osaltaan, siitä, miten yksinhuoltajat ja yksinhuoltajaperheet koettiin kyseisenä aikana poikkeaviksi ja heidän lastensa nähtiin elävän yhteiskunnan marginaalissa. (Forssén ym., 2019, s. 11) Neutraalimman termin vakiintumisen suomalaiseen sanastoon voidaankin nähdä olevan seurausta yksinhuoltajuuden vähittäisestä yleistymisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Yleiskielessä yksinhuoltajalla tarkoitetaan tavallisesti perhettä, jossa asuu yksi vanhempi ja vähintään yksi, alle 18-vuotias lapsi (Haataja, 2009, s. 46). Toisin sanoen, yksinhuoltajaperhe määritellään perheen asumismuodon mukaan vain yhden aikuisen perheeksi. Tämä näkemys näkyy myös esimerkiksi Tilastokeskuksen perhe- ja lapsitilastoissa, joissa yksinhuoltajaperheet rajataan asumisen perusteella yhden vanhemman perheisiin, toisin sanoen äiti ja lapset - ja isä ja lapset -perheisiin (Forssén ym., 2009, s. 11; Haataja, 2009, s. 46). Tämä määrittely sopii yhteen esimerkiksi ruotsin- ja englanninkielisten, vastaavien termien kanssa, joissa yksinhuoltajan käsite viittaa ennen muuta juuri vanhemman yksinolemiseen (vrt. ruotsiksi ensamförälder, jossa ensam tarkoittaa yksinäistä, yksinolevaa, tai englanniksi lone/single parent, jossa lone tarkoittaa yksin olevaa ja single ainoaa) (Forssén ym., 2009, s. 12). Kuitenkin yksinhuoltajan määrittelemisen vain asumismuodon perusteella ei ole

ongelmatonta. Ensinnäkin määriteltäessä yksinhuoltajaperheet kotitalouksiksi, joissa asuu yksi vanhempi ja vähintään yksi, alle 18-vuotias lapsi, tilastoista suljetaan pois ne vanhemmat, joiden lapsi on jo täysi-ikäinen. Tällöin käytännössä suljetaan pois se fakta, ettei vanhemman huoltajuus tai elatus lapsen suhteen välttämättä aina pääty lapsen 18 vuoden ikään. Toisaalta yksinhuoltajuuden määrittelemisen vanhemman yksinasumisen mukaan sulkee pois myös ne yksinhuoltajat, jotka ovat solmineet uuden avo- tai avioliiton jonkun muun kuin lapsen toisen huoltajan kanssa. (Haataja, 2009, s. 52)

Myös yksinhuoltajakäsitteeseen sisältyvä termi huoltajuus asettaa omat haasteensa yksinhuoltajakäsitteen määrittelylle ja tulkinnalle. Useimmiten termi huoltajuus liitetään oikeustieteelliseen termistöön, jolloin viitataan laissa määriteltyihin, lapsen huoltajan virallisiin tehtäviin, toisin sanoen, niihin julkisesti normitettuihin tehtäviin ja vastuisiin, jotka yksinhuoltajan tulisi, lain mukaan, täyttää (Forssén ym., 2009, s. 12). Suomessa näitä yksinhuoltajan tehtäviä ja vastuita määrittelee ennen kaikkea vuoden 1984 alussa voimaan astunut Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983). Kyseisen lain mukaan huoltajan tehtäviin kuuluvat lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen, lapsen edustaminen häntä koskevissa asioissa, mikäli ei toisin ole säädetty, sekä oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, koulutuksesta, asuinpaikasta, harrastuksista sekä muista henkilökohtaisista asioista, ensin lapsen kanssa niistä mahdollisesti keskusteltuaan ja häntä niistä kuultuaan (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 § 4). Mikäli yksinhuoltajuus ymmärretään jyrkästi niin, että kyseinen yksinhuoltajavanhempi yksin toimii lapsen huoltajana, kuten esimerkiksi Kielitoimiston sanakirja (2021) antaa ymmärtää määritellessään käsitteen yksinhuoltaja perheen ainoaksi huoltajaksi, silloin kyseinen yksinhuoltaja todella päättäisi yksin lapsen huoltoon ja elämään liittyvistä asioista. Näin ei kuitenkaan käytännössä läheskään aina ole. Pikemminkin Suomessa lasten huollon juridisena pääsääntönä on yhteishuoltajuus, johon nykyisin päädytään yli 90 prosentissa tapauksista vanhempien erotessa. Useimmilla yksinhuoltajan kanssa asuvilla suomalaisilla lapsilla onkin myös toinen huoltaja, joka osallistuu, enemmän tai vähemmän, myös lapsen elatukseen ja huoltoon. (Forssén ym., 2009, s. 11) Käsitteen yksinhuoltaja ymmärtäminen yksin juridisesta, kielitoimistonkin suosimasta yksin huoltamisesta

käsin, ei siis vastaa suomalaisten, yksinhuoltajien kanssa asuvien lasten nykytodellisuutta.

Termi yksinhuoltaja ei myöskään määrittele sitä, miten yksinhuoltajaksi on päädytty. Sen sijaan käsite pitää sisällään kaikki eri syistä yksinhuoltajiksi päätyneet vanhemmat. (Forssén ym., 2009, s. 11) Yksinhuoltajuus onkin muuttunut ajan myötä niin, että vielä 1900-luvun alussa yksinhuoltajat olivat useimmiten puolisonsa kuolemassa menettäneitä leskiä tai avioliiton ulkopuolella raskaaksi tulleita ja lapsen saaneita naisia. Toisin sanoen, yksinhuoltajuus ei vielä 1900-luvun alussa ollut harkittu valinta, toisin kuin nykyään, 2000-luvulla. 2000-luvulla yksinhuoltajaksi tullaan yleisimmin avio- tai avoeron seurauksena. Lisäksi yksinhuoltajuus voi olla jo lähtökohtaisesti tietoinen, haluttu valinta, jolloin lapsi jo alun perin syntyy yksinhuoltajavanhemmalle tai saapuu tämän perheeseen yksinhuoltajan yksin toteuttaman adoption myötä. (Rantalaiho, 2009, s. 43) Pelkän käsitteen yksinhuoltaja käyttäminen tietyn henkilön kohdalla ei siis itsessään kerro siitä, miten kyseinen henkilö on yksinhuoltajaksi päätenyt.

Suomalaista yksinhuoltajuutta kuvatessa ja käsiteltäessä on myös hyvä muistaa suomalaisen yksinhuoltajuuden vahva sukupuolittuneisuus. Suomessa äidin asema lapsen ensisijaisena vanhempana on yhä vahva, ja suurin osa lapsista jää tai päätyy vanhempien eron yhteydessä asumaan juuri äidin luokse. (Forssén ym., 2009, s. 16) Esimerkiksi vuonna 2001, joka oli käsillä olevan kandidaatintutkielman ensimmäinen aineistonkeruuvuosi, äiti ja lapsia -perheitä oli 158 440 (11,3 %) ja isä ja lapsia -perheitä 28 934 (2,1 %) kaikista tilastoiduista 1 407 759 perheestä. Tutkielman toisena aineistonkeruuvuonna, vuonna 2003, äiti ja lapsia -perheitä oli 156 235 (11,0 %) ja isä ja lapsia -perheitä 29 352 (2,1 %) kaikista tilastoiduista 1 415 104 perheestä. (SVT, 2020) Nämä tilastot näyttävät konkreettisesti lukumäärällisesti suuren eron äitien ja isien, toisin sanoen miesten ja naisten, yksinhuoltajuuden välillä.

Tässä tutkimuksessa tutkittavien yksinhuoltajuus määrittyy tutkittavien asumismuodon perusteella. Haastatteluhetkellään kaikki tämän tutkimuksen tutkittavat asuivat yksin alle kouluikäisen lapsensa kanssa. Sen sijaan yksinhuoltajuuteen on päädytty eri teitä. Tutkimuksen kohteena olevasta viidestä vastaajasta yksi on ollut naimisissa lapsen toisen vanhemman kanssa ja päätynyt avioeron seurauksena yksinhuoltajaksi. Kaksi vastaajista on haastattelussa kertonut eläneensä ainakin lyhyen aikaa yhdessä lapsen toisen vanhemman

kanssa, avoliiton kaltaisessa suhteessa, joko virallisesti tai epävirallisesti. Kahden vastaajan kohdalla raskaus on alkanut lyhyestä suhteesta lapsen toisen vanhemman kanssa, ilman että vanhemmat ovat asuneet milloinkaan yhdessä.

Myös vastaajien lasten suhteessa siihen vanhempaan, jonka kanssa lapsi ei tällä hetkellä asu pysyvästi, on eroja. Viidestä haastateltavasta vanhemmasta kolme mainitsee haastattelussa yhteishuoltajuuden toisen vanhemman kanssa. Kuitenkaan näistä kolmesta tapauksesta kaikki yhteishuoltajuuden osapuolet eivät ole aktiivisesti tekemisissä huollettavan lapsensa kanssa. Muutenkin lasten yhteydenpito toiseen vanhempaan vaihtelee, haastattelujen mukaan, säännöllisistä tapaamisista yhteydenpidon täydelliseen puuttumiseen. Lisäksi yhdessä viidestä tutkittavasta tapauksesta lapsi tapaa vanhempansa epäsäännöllisesti, mutta ei tiedä henkilön olevan toinen vanhempansa.

Yksinhuoltajuuden vahva sukupuolittuminen näkyy myös tässä tutkimuksessa. Hakovirran (2019) alkuperäisessä aineistossa kahdestakymmenestä kahdesta haastatellusta vain kaksi oli miehiä. Tähän tutkimukseen tapauksista päätyi yksi yksinhuoltajaisän haastattelu ja neljä yksinhuoltajaäidin haastattelua. Haastateltavien sukupuoli on siis vahvasti painottunut, mikä on hyvä pitää mielessä esimerkiksi tutkimuksen laatua pohdittaessa.

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan suomalaista lastenhoitoa sellaisena kuin se ilmeni tutkimuskohteena olevien haastattelujen ajankohtina, 2000-luvun alussa. Huomiota kiinnitetään kuitenkin myös aiempaan aikakauteen, 1900-luvun viimeisiin vuosikymmeniin, jolloin Suomessa tehtiin useita perhepoliittisia uudistuksia. Nämä uudistukset osaltaan muuttivat ja muokkasivat 2000-luvun alun vanhempien lastenhoitomahdollisuuksia ja -vaihtoehtoja.

2.2 Suomalainen lastenhoitojärjestelmä 2000-luvun alussa

2.2.1 Kunnan järjestämä päivähoito

2000-luvun alussa suomalaista lastenhoitoa määritteli, huhtikuun alussa vuonna 1973 voimaan astunut, Laki lasten päivähoidosta (36/1973), josta vastaisuudessa käytetään yleisesti käytössä olevaa nimitystä Päivähoitolaki. Määritellessään lasten päivähoidoksi päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, lasten

leikkitoiminnassa ja muussa päivähoitotoiminnassa toteutettavan lasten hoidon sekä sisällyttäessään päiväkoteihin myös aiemmin toiminnassa olleet lastentarhat, lastenseimet ja lasten päiväkodit (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 1 § ja 34§), kyseinen Päivähoitolaki loi kunnallisen päivähoitojärjestelmän, joka oli yhtenäinen ja eri lastenhoidon toimintamuotoja tasavertaisena käsittelevä kokonaisuus (Alila ym., 2014, s. 12). Päivähoitolain (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 2 §) mukaan päivähoitoa voivat saada kaikki alle oppivelvollisuusikäiset lapset sekä sitä vanhemmatkin, mikäli olosuhteet tätä edellyttivät. Päivähoidon järjestämisestä vastasivat kunnat, joiden tuli huolehtia siitä, että lasten vanhemmat tai huoltajat voivat saada lapselleen kunnan järjestämän päivähoitopaikan, joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, äitiys- ja vanhempainvapaan päätyttyä. Toisin sanoen, kuntien oli huolehdittava siitä, että päivähoitoa oli saatavissa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä lastenhoidon tarve edellytti. Tarvittavat lastenhoitopalvelut kunnat voivat järjestää joko itse, sopimusyhteistyössä toisen kunnan tai kuntien kanssa, olemalla jäsen kuntayhtymässä, hankkimalla palvelut valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta tai antamalla palvelun käyttäjälle palvelusetelin. (Alila ym., 2014, s. 25, 35) Toisin sanoen, vaikka kunnat vastasivatkin varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisestä, niiden laadusta ja valvonnasta, kunnat pystyivät tarvittaessa käyttämään ja hyödyntämään muiden toimijoiden, kuten yksityisten päiväkotien, järjestämää päivähoitotoimintaa päivähoitopalvelujensa takaamiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on huhtikuussa 2004 voimaan tulleen Tilastolain (280/2004, 2 §) mukaan tilastoviranomainen, joka ylläpitää päivähoidon alaan liittyviä tiedostoja ja rekistereitä sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos onkin tuottanut tilastotietoja muun muassa päivähoidossa olevien lasten määrästä, päivähoidon henkilöstöstä ja kustannuksista sekä julkaissut vuosittain Lasten päivähoito -tilastoraportin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamasta tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetistä löytyy tietoja muun muassa lasten määrästä kunnan järjestämässä päiväkotij- ja perhepäivähoidossa, koko- ja osapäivähoidossa sekä leikkitoiminnassa. (Alila ym., 2014, s. 28–29) Seuraavat tilastoluvut kunnan kustantamaan päivähoitoon

osallistumiseen liittyen ovatkin nostoja juuri kyseisen tilasto- ja indikaattoripankin tilastoista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman SOTKANetin tilastotietojen mukaan, tämän tutkimuksen ensimmäisenä aineistonkeruuvuonna, vuonna 2001, kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistui 188 963 1–6-vuotiasta lasta, mikä on 53,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Toisena aineistonkeruuvuonna, vuonna 2003, kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistui 183 073 lasta, mikä on 53,3 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Kokoaikaiseen, kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistui vuonna 2001 146 880 0–6-vuotiaista lasta (35,7 % vastaavan ikäisistä), ja vuonna 2003 143 569 0–6-vuotiasta lasta (35,9 %). Osa-aikaiseen, kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistui vuonna 2001 42 926 0–6-vuotiaista lasta (10,4 %) ja vuonna 2003 40 222 0–6-vuotiaista lasta (10,1 %). Kunnan kustantaman leikkitoiminnan piirissä oli mukana vuonna 2001 keskimäärin 25 884 lasta ja vuonna 2003 30 253 lasta. Kunnan maksamien palveluseteleiden käyttäjistä ei ole saatavilla tietoja vuosilta 2001 ja 2003. (THL, 2022a)

Vuoden 1973 Päivähoitolakia täydennettiin vuosina 1984–1996 säädöksillä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta, jonka käyttöönotossa Suomi oli ensimmäinen maa maailmassa (Alila ym., 2014, s. 13; Hiilamo, 2004, s. 35). Subjektiivinen päivähoito-oikeus katsottiin alun perin vanhempien oikeudeksi, joka oikeutti vanhemmat saamaan lapsilleen heidän tarvitsemansa hoitopaikan. Alun perin tämä oikeus asetettiin koskemaan alle 3-vuotiaita lapsia, vuonna 1990, mutta vuonna 1996 kyseinen oikeus laajennettiin koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Käytännössä kyseinen uudistus merkitsi lastenhoidon laajentumista, vaikka Suomessa päivähoitopaikkoja olikin tarvittava määrä jo ennen kyseistä uudistusta. (Hiilamo, 2004, s. 35) Samana vuonna 1996, jolloin kaikkia alle kouluikäisiä lapsia koskeva subjektiivinen lastenhoito-oikeus astui voimaan, asetettiin myös Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996), joka määräsi vanhemmille ja huoltajille valtion kustantaman tuen, mikäli nämä eivät valinneet lapselleen kunnan järjestämää päivähoitopaikkaa, vaan järjestivät lapsensa hoidon muulla tavalla (Alila ym., 2014, s. 25–26). Näin valtio osoitti rahallisesti tukevansa myös vanhempien valitsemia muita kuin

kunnallisia lastenhoidon muotoja ja ratkaisuja. Näitä vaihtoehtoisia lastenhoidon järjestämisen tapoja esitellään seuraavaksi, aluksi yksityisen hoidon tuen osalta ja, sen jälkeen, kotihoidon tuen osalta.

2.2.2 Yksityisen hoidon tuki vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle

Suomessa on haluttu luoda perheille vaihtoehtoja pienten lastensa hoidon ja kasvatuksen järjestämiseksi. Sairausvakuutuslaissa (1224/2004) säädetyn vanhempainvapaakauden jälkeen perheillä onkin kolme yhteiskunnan tukemaa vaihtoehtoa alle kouluikäisten lastensa hoidon järjestämiseksi. Näistä vaihtoehtoista ensimmäinen on, jo edellä kuvattu, kunnan järjestämä päivähoito joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Mikäli vanhemmat eivät kuitenkaan halua valita kunnallista päivähoitoa, toisena vaihtoehtona vanhemmille voi olla yksityinen päiväkotiki tai hoitaja, jolloin perheet ovat oikeutettuja Kansaneläkelaitoksen maksamaan yksityisen hoidon tukeen. (Alila ym., 2014, s. 34)

Edellisessä luvussa kuvatun, kunnan järjestämän päivähoidon ohella, päivähoitoa järjestävät myös monet yksityiset tahot joko päiväkodeissa tai perhepäivähoitona. Vaihtoehtoisesti perhe voi myös palkata yksityisen hoitajan kotiinsa hoitamaan lastaan. Nämä yksityiset lastenhoitopalvelut ovat ilmoituksenvaraista toimintaa, jota kunnat myös valvovat vastaten siitä, että yksityinen päivähoito on lakien ja säädösten mukaista. (Alila ym., 2014, s. 35–36)

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta säädettyssä laissa (1128/1996) säädetään oikeudesta lapsen yksityisen hoidon tukeen kunnalliselle päivähoitopaikalle vaihtoehtoisen lastenhoidon järjestämiseksi. Yksityisen hoidon tuella tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämiseksi, vanhemman tai huoltajan osoittamalle hoidon tuottajalle, siis esimerkiksi yksityiselle päiväkodille tai lastenhoitajalle, suoritettavaa tukea. Kyseistä tukea maksetaan perheen jokaisesta, yksityisessä hoidossa olevasta, alle kouluikäisestä lapsesta, ja sen määrään vaikuttavat perheen koko ja tulot. Kun perhe valitsee yksityisen lastenhoidon kunnallisen lastenhoidon sijaan, perhe on oikeutettu yksityisen hoidon tukeen, jota haetaan Kansaneläkelaitokselta. Kansaneläkelaitos maksaa tuen, kunnan suostumuksella, suoraan yksityisen hoidon tuottajalle, joten tuki ei ole perheille verotettavaa tuloa. (Alila ym., 2014, s. 34–36)

Yksityisen hoidon tuki koostuu hoitorahasta sekä perheen koon ja tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä. Tuki on sidottu indeksiin, ja sen määrä tarkistetaan vuosittain. Lakisääteisten hoitorahan ja hoitolisän lisäksi, moni kunta myöntää yksityisen hoidon tuelle myös kunnallista lisää, jonka suuruus ja myöntämisen ehdot vaihtelevat kunnittain. (Alila ym., 2014, s. 35–36)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman tilasto- ja indikaattoripankin, SOTKANetin, tilastojen mukaan, yksityisen hoidon tukea saaneita perheitä oli tämän tutkimuksen ensimmäisenä aineistonkeruuvuonna, eli vuonna 2001, 17 654. Vuoden 2003 aikana yksityisen hoidon tukea saaneita perheitä oli saman tilaston mukaan 17 455. Maksetun tuen suuruus ei kyseisistä tilastoista selviä. (THL, 2022b)

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan vanhempien mahdollisuutta hoitaa lastaan kotona sekä lasten kotihoidosta saatavaa kotihoidon tukea.

2.2.3 Lapsen hoitaminen kotona ja kotihoidon tuki

Kolmas perheille tarjottu ja taloudellisesti tuettu lastenhoidon vaihtoehto Suomessa, edellä esiteltyjen kunnallisen päivähoiton sekä yksityisen päivähoiton ohella, on lapsen hoitaminen kotona kotihoidon tuella (Alila ym., 2014, s. 34). Suomi oli ensimmäinen valtio, joka otti käyttöön kotihoidon tuen. Alun perin kotihoidon tukea alkoivat Suomessa maksaa yksittäiset kunnat, 1970-luvun alussa, rajoittaakseen kasvavaa lastenhoitopalvelujen tarvetta. Vanhemmille kotihoidon tuki esiteltiin vaihtoehtona julkisille lastenhoitopalveluille, ja sitä mainostettiin ennen kaikkea vanhempien valinnan mahdollistajana. Yksittäisten kuntien aloittaman tuen jaon myötä, ajatus vanhempien valinnasta levisi nopeasti kansalliseen perhepoliittiseen keskusteluun, ja lopulta kotihoidon tuki otettiin Suomessa käyttöön vuonna 1985. (Duvander & Ellingsæter, 2016) Vuonna 1990 tuki asetettiin koskemaan kaikkia alle 3-vuotiaita lapsia (Alila ym., 2014, s. 13), ja sittemmin kotihoidon tuesta on tullut kansallisen lastenhoitopolitiikan keskeinen elementti, sen selkäranka (Duvander & Ellingsæter, 2016, s. 75; Hiilamo, 2004, s. 27).

Aivan kuten yksityisen hoidon tuesta, myös kotihoidon tuesta on säädetty Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996). Kyseisen lain (1128/1996, 2 §) toisessa pykälässä kotihoidon tuki määritellään

lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemmalle tai muulle huoltajalle suoritettavaksi tueksi, johon voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä. Lisäksi osa kunnista maksaa myös kotihoidon tuen kuntalisää, jonka määrä ja maksuperusteet vaihtelevat kunnittain (Alila ym., 2014, s. 35).

Suomessa kotihoidon tuki on siis osa kansallista lainsäädäntöä. Sitä maksetaan alle 3-vuotiaista lapsista yhdessä muiden tukien tai ansiotulojen kanssa, ja tuen suuruus määrittyykin osittain perheen tuloista ja vaihtelee kunnittain. Kotihoidon tuen käytön määrissä onkin havaittavissa eroja muun muassa juuri eri suuruisten kuntalisien seurauksena, sillä kunnissa, joissa etu on suurin, myös kotihoidon tuen käyttäjiä on eniten. Kuitenkin Suomessa kotihoidon tuen käyttöaste on, kaiken kaikkiaan, Pohjoismaiden suurin, ja käyttöaste on pysynyt vakaana kotihoidon tuen käyttöönotosta lähtien. Noin 50 % kaikista tukeen oikeutetuista lapsista saa kotihoidon tukea vuosittain, yhdeksän kymmenestä jossakin vaiheessa ensimmäisten kolmen ikävuoden aikana. (Duvander & Ellingsæter, 2016)

Kotihoidon tuen käyttäjissä on kuitenkin eroja. Ensinnäkin kotihoidon tuki on hyvin sukupuolittunutta, sillä Suomessa noin 95 % kotihoidon tuesta maksetaan naisille. Kotihoidon tuen käytön on myös todettu olevan esimerkiksi Pohjoismaissa suurempaa maahanmuuttajataustaisten äitien keskuudessa. Suomi tosin tekee tässä poikkeuksen, sillä Suomessa maahanmuuttajaväestön määrä on pieni, mutta kotihoidon tuen käyttöaste on suurin pohjoismaittain verrattuna. (Duvander & Ellingsæter, 2016, s. 80–81) Lisäksi on havaittu, että vähemmän koulutetut ja nuoret äidit käyttävät kotihoidon tukea muita pidempään, ja että erityisesti kotihoidon tukea saavien yksinhuoltajien määrä on lisääntynyt. Tähän voi vaikuttaa osaltaan se, että yksinhuoltajat saavat kotihoidon tuen tulovähenteisen lisän täysimääräisenä, mikäli heidän lapsensa eivät osallistu lainkaan julkiseen päivähoitoon. (Hiilamo, 2009, s. 70–71) Juuri kotihoidon tuen käyttäjien vahvan sukupuolittuneisuuden tähden, kotihoidon tukea onkin myös kritisoitu, sillä sen on nähty vahvistavan perinteisiä sukupuolirooleja institutionalisoimalla ja tunnustamalla äidin roolin lasten ensisijaisena hoitajana. Lisäksi kotihoidon tuen todellista valinnan mahdollisuutta on myös haastettu nostamalla esiin tilastoja siitä, että vain noin puolet suomalaisista, alle 3-vuotiaiden lasten äideistä ovat työllistettyjä, ja näin ollen noin puolella äideistä ei

ole työtä, johon palata äitiys- ja vanhempainvapaan jälkeen. (Duvander & Ellingsæter, 2016, s. 73, 83)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetin mukaan, tämän tutkimuksen ensimmäisen aineistonkeruu vuoden, eli vuoden 2001, aikana kotihoidon tukea saaneita perheitä oli yhteensä 114 964. Toisena aineistonkeruuvuotena, vuonna 2003, kotihoidon tukea saaneita perheitä oli yhteensä puolestaan 115 064. (THL, 2022c)

Edellä on tarkasteltu ja kuvattu eri vaihtoehtoja, joita vanhemmat ovat 2000-luvun alussa voineet valita alle kouluikäisten lastensa hoidon järjestämiseksi sekä näihin valintoihin liittyviä, valtioavusteisia tulonsiirtoja. Seuraavaksi siirrytään kuvaamaan, millaista aiempaa tutkimusta vanhempien lastenhoidon ratkaisuksista ja niiden perusteluista on tehty sekä kansainvälisesti että Suomessa.

2.3 Aiempi vanhempien lastenhoidon ratkaisuja koskeva, kansainvälinen ja kansallinen tutkimus

Tutkijat ovat pitkään pyrkineet tunnistamaan niitä tekijöitä, jotka muokkaavat vanhempien lastenhoitoratkaisuja (Ferguson ym., 2020, s. 1), mikä näkyy niin alan tutkimuksen moninaisuudessa kuin laaja-alaisuudessaakin. Kuitenkin alan tutkimuksessa on nähtävissä tiettyjä trendejä ja valtavirtauksia, jotka ovat leimanneet alan tutkimusta.

Valtaapitävä trendi vanhempien lastenhoidon ratkaisujen tutkimuksessa on ollut tutkimusten kvantitatiivisuus ja nojaaminen tarkasti strukturoituihin, kyselytutkimuspainotteisiin lähestymistapoihin (Ferguson ym., 2020, s. 3). Käytännössä tämä on tarkoittanut tutkimusten nojaamista laajoihin, lähinnä kansallisiin aineistoihin, joita on analysoitu moninaisilla tilastollisilla menetelmillä.

Esimerkkinä tällaisesta, laajan aineiston omaavasta, kvantitatiivisesta tutkimuksesta on Del Bocan ym. (2005) tekemä tutkimus, jossa tutkittiin italialaisten, työssäkäyvien vanhempien lastenhoidon valintoja julkisen, yksityisen ja kodissa tapahtuvan lastenhoidon välillä. Kyseisessä tutkimuksessa yhdistettiin kahden laajan tietolähteen, Italian pankin (SHIW) ja ISTAT Multiscopon aineistoja, jotka sisälsivät laajoja, tilastollisia tietoja niin italialaisten perheiden tuloista, terveydestä ja työssäkäynnistä kuin perheiden rakenteesta ja

jokapäiväisestä elämästä, muun muassa sosiaalisten palvelujen ja lastenhoidon käytön suhteen. Tästä laajasta aineistosta Del Boca ym. (2005) muodostivat lopulta 786 italialaista, kahden työtätekevän vanhemman muodostamaa perhettä käsittelevän aineiston, jonka pohjalta he pyrkivät selvittämään vanhempien lastenhoidon ratkaisujen määrääviä tekijöitä.

Del Bocan ym. (2005, s. 454–455) tutkimus osoitti, että lastenhoitojärjestelmään liittyvät tekijät, kuten lastenhoidon saatavuus ja kustannukset, selittivät merkittävästi alle 3-vuotaiden lasten kohdalla tehtyjä lastenhoidollisia ratkaisuja. Lastenhoidon kustannusten nousu vähensi sekä julkisen että yksityisen lastenhoidon menekkiä siirtäen lapsia joustavampien, epävirallisten ja kodissa tapahtuvien lastenhoitomuotojen pariin. Lisäksi tutkimus osoitti myös perheen rakenteella ja perheen saamalla taloudellisella avustuksella olevan merkittävä vaikutus perheiden lastenhoidon valintoihin.

Toinen esimerkki laajasta, kvantitatiivisesta tutkimuksesta lastenhoidon ratkaisuihin liittyen on Michael Lokshinin (2004) tekemä tutkimus venäläisten äitien työllisyyden, lastenhoidon valintojen ja virallisen lastenhoidon vaatimusten suhteesta. Tutkimuksessaan Lokshin käytti laajaa, kansallisesti edustavaa dataa, joka oli kerätty kolmena peräkkäisenä vuotena Russian Longitudinal Monitorin Serveyn toimesta. Data koostui yhteensä 1262, alle 7-vuotiaita lapsia sisältävästä kotitaloudesta, jotka olivat osa yhteensä 2169, kotitalouskohtaisesta observoinnista (Lokshin, 2004, s. 1096).

Lokshinin (2004, s. 1095–1096) tutkimuksen tulokset osoittivat venäläisten äitien töihin liittyvien valintojen olevan muutossensitiivisiä äitien työstään saaman tuntipalkan sekä lastenhoidon hintojen muutoksille. Esimerkiksi lastenhoitomaksujen lasku vaikutti vahvan positiivisesti naisten työaktiivisuuteen sekä virallisen, julkisen lastenhoidon käyttämiseen. Sen sijaan lapsilisillä ei nähty, kyseisessä tutkimuksessa, olevan merkittävää vaikutusta perheen lastenhoidon järjestelyihin tai siihen, olivatko äidit töissä ja kuinka paljon.

Myös Gathmann ja Sass (2018) käyttivät laajaa, noin 3000 kotitaloutta kattavaa, saksalaisen Socio-Economic Panelin (SOEP) keräämää aineistoa tutkiessaan, vuonna 2006 saksalaisessa Thüringenin osavaltiossa aloitetun poliittisen uudistuksen vaikutuksia Thüringenissa asuvien, pienten lasten perheiden lastenhoidon ratkaisuihin. Kyseisen aineiston lisäksi, Gathmann ja Sass hyödynsivät myös laajoja otteita saksalaisesta Microcensuksesta,

vuosittaisesta, poikkitieteellisestä tutkimuksesta, jossa kysyttiin noin 1,1 prosentilta väestöstä työllisyyteen ja kotitalouksien demografiaan liittyviä asioita. Tämän aineiston he rajasivat niihin itäsaksalaisiin perheisiin, joilla oli vähintään yksi 2-vuotias lapsi kyselyn hetkellä, ja tätä aineistoa he käyttivät tutkiakseen poliittisen uudistuksen vaikutuksia perheiden työllisyyteen ja lastenhankintaan. (Gathmann & Sass, 2018, s. 677–680)

Gathmannin ja Sassin (2018, s. 666, 671–672) tutkimuksen taustana ollut, vuoden 2006 poliittinen uudistus koski huomattavaa avustusta niille perheille, jotka eivät laittaisi 2-vuotiaita lapsiaan julkiseen päivähoitoon, ja avustus väheni lineaarisesti julkisessa päivähoitossa vietettyjen tuntien mukaisesti. Taustalla uudistukselle olivat muun muassa Itä-Saksan suuret lastenhoidon kulut, joista suurimman osan kustansivat osavaltion avustukset ja jotka olivat suuremmat juuri alle 2-vuotaiden lasten osalta.

Gathmann ja Sass (2018, s. 704) tekivät tutkimuksessaan neljä päälöytöä. Ensinnäkin kaikki erilaiset lastenhoidon vaihtoehdot reagoivat jollakin tavalla vuoden 2006 uudistukseen, kun sekä julkinen, formaali lastenhoito että yksityinen lastenhoito vähenivät uudistuksen myötä lasten kotihoidon, sen sijaan, lisääntyessä. Työllistymisessä ei, sen sijaan, ollut kokonaisuudessaan havaittavissa reagointia uudistukseen edes aivan pienimpien lasten vanhempien kohdalla, vaikkakin tuloksissa oli nähtävissä suurta laskua yksinhuoltajien, pienituloisten sekä Euroopan Unionin ulkopuolisten kansalaisten kotitalouksille. Tutkimus myös osoitti, että yhteen perheenjäsenen kohdistuva politiikka ei vaikuttanut vain kyseiseen perheenjäsenen vaan kaikkiin samassa kotitaloudessa asuviin perheenjäseniin, esimerkiksi perheen lisääntymispäätösten kautta. Tutkimus nosti myös esiin mielenkiintoisen havainnon siitä, että pojat hyötyivät uudistuksista kognitiivisen ja ei-kognitiivisen kehityksensä osalta, toisin kuin tytöt.

Esimerkkinä yhdysvaltalaisesta, laajaa kansallista dataa hyödyntäneestä, kvantitatiivisesta tutkimuksesta toimii Zickin ym. vuonna 2020 julkaisema tutkimus yhdysvaltalaisen vanhempien lastenhoidon valinnoista. Tutkimuksessa Zick ym. käyttivät neljää eri utahilaista lähdettä tutkiakseen sosiaalisen kontekstin merkitystä utahilaisten perheiden lastenhoidon ratkaisuille (tarkemmin tutkimuksessa käytetyistä lähteistä ks. Zick ym., 2020, s. 8–9). Heidän tutkimuksensa osoitti, muun muassa, että suurin osa tutkimuksen

vastaajista raportoi hoitavansa alle 6-vuotiasta lastaan yksinomaan vanhempien toimesta; että enemmistöön kuuluvat äidit veivät vähemmistöön kuuluvia äitejä todennäköisemmin lapsensa maksettuun hoitoon; että todennäköisyys lasten maksulliselle hoidolle kasvoi merkittävästi lasten iän ja äidin synnytysiän nousun myötä; että todennäköisyys lapsen ololle maksetussa hoidossa oli pienempi naimisissa olevien äitien lasten kohdalla kuin yksinhuoltajaäitien lasten kohdalla; ja että työttömyyden lisääntyessä todennäköisyys käyttää maksettua lastenhoitoa kasvoi suhteessa siihen, että lapsia hoidettaisiin yksinomaan kotona vanhempien toimesta. Lisäksi tutkimus osoitti tilastollisesti merkittävän yhteyden vanhempien yliopistokoulutuksen ja lasten, kodin ulkopuolisen hoidon käytön välillä kuten myös yhteyden lisensoidun lastenhoidon maksujen kasvun ja maksetun lastenhoidon käytön vähenemisen välillä. (Zick ym., 2020, s. 10–13)

Zickin ym. (2020, s. 10, 13) tutkimuksessa haluttiin kiinnittää erityistä huomiota myös lähellä oleviin sukulaisiin ja heidän merkitykseensä perheen lastenhoidon ratkaisussa. Tutkimuksen kohteena olevista lapsista 56 prosentilla asui vähintään yksi isoäiti tai täti samassa piirikunnassa, ja tämän sukulaisen läheisyyden todettiin lisäävän huomattavasti, peräti 276 prosentilla, maksuttoman, vanhempien ulkopuolisen hoidon käyttöä kyseisten lasten perheiden parissa.

Edellä esitellyt, perheiden lastenhoitoratkaisuja käsittelevät tutkimukset nostavat hyvin esiin tutkimusten painottumisen laajoihin, koko kansaa, tai ainakin sen suurta osaa, käsitteleviin, kvantitatiivisiin tutkimuksiin (ks. myös esim. Legazpe & Davia, 2019, jotka käyttävät laajaa, yli 9000 lasta kattavaa aineistoa tutkiessaan Espanjan suuren, vuosien 2008–2013 taantuman, vaikutuksia espanjalaisten, pienten lasten äitien työllisyyteen ja lastenhoidon ratkaisuihin). Toinen, lastenhoidon ratkaisuja koskevan tutkimuksen trendi, jonka muun muassa Ferguson ym. (2020, s. 1–2) nostavat esiin omassa tutkimuksessaan, on aiheeseen liittyvien tutkimusten keskittyminen erityisesti pienituloisiin perheisiin (ks. esim. Ferguson ym., 2020, s. 5, jossa laaja lista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista).

Esimerkiksi Chaundry ym. (2011) keskittyivät tutkimuksessaan juuri pienituloisiin perheisiin tutkiessaan kahden yhdysvaltalaisen kaupunkiyhteisön, Providencen ja Seattlen, työssäkäyvien, pienituloisten vanhempien lastenhoidon ratkaisuja perheen kontekstin, tarkemmin sanottuna perheen yksilöllisten

piirteiden, yhteisön tekijöiden sekä perheenjäsenten mieltymysten, näkökulmasta. Heidän tutkimuksensa osoitti, että vanhempien työn konteksti, erityisesti työn asettamat rajoitukset, vaikuttivat merkittävästi perheiden lastenhoidon valintoihin. (Chaundry ym., 2011, s. 53). Tämän kandidaatintutkielman kannalta Chaundryn ym. (2011) tutkimuksessa merkittävää on, että he käyttivät tutkimuksensa konseptuaalisena kehyksenä Roberta Weberin johtaman Lastenhoidon Poliittisen Tutkimuksen Liiton (engl. The Child Care Policy Research Consortium, CCPRC) kehittämää vanhempien lastenhoitovalintojen mallia (Parental Child Care Decisionmaking Framework), joka toimii myös tämän tutkimuksen tulkinnallisena kehyksenä.

Suomessa perheiden lastenhoitoa ja sen ratkaisuja on tutkittu viime vuosina erityisesti CHILDCARE-tutkimushankkeen myötä. CHILDCARE-tutkimushanke oli Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteistyönä toteuttama monimenetelmäinen seuranta tutkimus, joka toteutettiin vuosien 2015–2021 aikana kymmenessä kunnassa eri puolilla Suomea. Hankkeessa tarkasteltiin lastenhoidon tukia sekä varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta selvittäen, sisältyykö näihin, paikallisesti vaihteleviin tukiiin ja palveluihin eriarvoistavia mekanismeja. (Jyväskylän yliopisto, 2021) Tutkimushankkeen yhteydessä toteutettujen kyselytutkimusten tuloksia esiteltiin vuosina 2017 ja 2020 julkaistuissa työpapereissa (vuoden 2016 kyselytutkimuksen perustulokset, ks. Hietämäki ym., 2017; vuoden 2019 kyselytutkimuksen perustulokset, ks. Sulkanen ym., 2020).

Vuoden 2016 kyselytutkimuksen tulokset osoittivat muun muassa, että kyselyn vastaamisen hetkellä 75 % yksivuotiaista lapsista hoidettiin kotona joko kokonaan tai osittain, ja lasta kotona hoitava vanhempi oli useammin äiti kuin isä. Kodin ulkopuolisista hoitomuodoista tavallisin oli kunnallinen päiväkotito, ja yksityiseen päiväkotitoiin osallistuvia oli selvästi vähemmän kuin kunnalliseen päivähoitoon osallistuvia. Lisäksi tulokset osoittivat, että perheen asuinpaikalla oli vaikutusta yksivuotiaan lapsen hoitomuotoon siten, että pienemmissä kunnissa asuvat vanhemmat hoitivat lapsiaan useammin kotona suuremmissa kunnissa asuviin verrattuna, kun taas yksityiseen päivähoitoon osallistuneita oli eniten isoissa kunnissa. Myös vanhemman koulutustaso vaikutti lapsen hoitomuodon valintaan siten, että korkeammin koulutettujen vanhempien lapset

osallistuivat useammin varhaiskasvatukseen kuin matalammin koulutettujen vanhempien lapset. (Hietämäki ym., 2017, s. 34–37, 43, 44)

Vuoden 2016 kyselyssä kysyttiin myös vanhempien syitä eri lastenhoitomuotojen valinnoille. Erittäin tärkeiksi syiksi vastauksissa nousivat hoitopaikan sopiva sijainti, sisarusten pääseminen samaan hoitopaikkaan, hoitopaikan ilmapiiri sekä toisten lasten seura. (Hietämäki ym., 2017, s. 48)

Vuoden 2019 kyselytutkimuksessa keskityttiin nelivuotiaiden lasten vanhempien lastenhoidon ratkaisuihin. Tulokset osoittivat yli 90 prosentin nelivuotiaista osallistuvan varhaiskasvatukseen, suurimman osan kunnallisessa päiväkodissa järjestettävään varhaiskasvatukseen. Vain kahdeksaa prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneista nelivuotiaista hoidettiin yksinomaan kotona vanhempien toimesta. Lisäksi tulokset osoittivat lapsen asuinkunnan olevan yhteydessä lapsen hoitomuotoon siten, että suurissa kunnissa asuvat nelivuotiaat olivat muita tyypillisemmin yksityisessä varhaiskasvatuksessa, kun taas pienissä kunnissa asuvia nelivuotiaita hoidettiin tyypillisemmin kotona vanhempien toimesta. Vanhempien koulutustaso taas oli yhteydessä lasten hoitomuotoon siten, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vanhempien nelivuotiaat olivat muita useammin yksityisessä varhaiskasvatuksessa ja muita harvemmin vanhempien hoidossa kotona. (Sulkanen ym., 2020, s. 34–35, 38, 39)

Aivan kuten aiemmassa, vuoden 2016 kyselytutkimuksessa yksivuotiaiden vanhempien osalta (ks. Hietämäki ym., 2017, s. 48), myös vuoden 2019 kyselytutkimuksessa pyydettiin nelivuotiaiden vanhempia arvioimaan, kuinka tärkeiksi he kokivat erilaiset syyt lastensa varhaiskasvatukseen osallistumiselle. Vuoden 2020 raportin mukaan, vanhemmat listasivat tärkeimmiksi syiksi vanhemman työssä käynnin tai opiskelun, toiseksi toisten lasten seuran ja kolmanneksi lapsen kasvun ja oppimisen tukemisen. Varhaiskasvatuspaikan valinnalle olennaisimpia syitä puolestaan olivat paikan sopiva sijainti, toisten lasten seura, sisarusten oleminen samassa paikassa sekä varhaiskasvatuspaikan ilmapiiri. (Sulkanen ym., 2020, s. 48, 50)

Sekä edellä esiteltyyn, suomalaisen CHILDCARE-tutkimushankkeen tulokset, että edellä esiteltyjen, ulkomaisten tutkimusten tulokset osoittavat, kuinka moninaiset tekijät vaikuttavat vanhempien lastenhoidon valintoihin ja ratkaisuihin eri puolilla maailmaa. Lisäksi ne, kuitenkin, nostavat esiin myös

nykyisen tutkimuksen painottumisen ennen kaikkea kvantitatiiviseen, tilastopainotteiseen ja vertailevaan tutkimukseen, kvalitatiivisen tutkimuksen ollessa jäänyt tutkijoiden mielenkiinnon kohteena vähemmälle. Tähän huomion myös Ferguson ym. (2020) nostavat esiin tutkimuksessaan, jossa he pyrkivät, avoimia kysymyksiä hyödyntäen, tuomaan esiin lähinnä kaukasialaisten, valkoihoisten ja korkeasti koulutettujen, yhdysvaltalaisien vanhempien kolme tärkeintä syytä lastenhoitovalinnoilleen. Esitellessään aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia Ferguson ym. nostavat esiin kvantitatiivisten, lähinnä strukturoituihin, kyselytutkimusten lähestymistapoihin pohjaavien tutkimusten haavoittuvuuden tutkijoiden ensisijaisille vaikutteille, jotka saattavat rajoittaa saavutettavan tiedon syvyyttä sekä paljastaa ennemminkin tutkijoiden omia oletuksia kuin vanhempien todellisia päätöksenteon prosesseja. Samassa yhteydessä Ferguson ym. tuovatkin esiin ajankohtaisen ja kattavan ymmärryksen perheiden lastenhoitopäätösten teon prosesseista edellyttävän kvalitatiivisia lähestymistapoja, joissa vanhempien äänet tulevat kuulluiksi. (Ferguson ym., 2020, s. 3–4) Tähän haasteeseen käsillä oleva kandidaatintutkielma pyrkii, omalta osaltaan, vastaamaan antamalla äänen aineistossa haastatelluille yksinhuoltajille, heidän lastenhoidon ratkaisuilleen ja niiden perusteluille sellaisina kuin yksinhuoltajat itse tuovat niitä haastatteluissa esiin. Näitä yksinhuoltajien omia näkemyksiä peilataan jo edellä, Chaundryn ym. (2011) tutkimuksen yhteydessä mainittuun, Roberta Weberin ja Lastenhoidon Poliittisen Tutkimuksen Liiton (CCPRC) kehittämään, vanhempien lastenhoitovalintojen graafiseen malliin, joka esitellään seuraavaksi.

2.4 Vanhempien lastenhoitovalintojen graafinen malli

Kuten lastenhoidon ratkaisuihin keskittyvä tutkimus on osoittanut, vanhempien lastenhoidon ratkaisut ja valinnat syntyvät monien, erinäisten tekijöiden pohjalta. Tätä ratkaisunteen moninaisuutta kuvatakseen yhdysvaltalainen, kansallinen lastenhoidon tutkijoiden, politiikantekijöiden ja heidän kumppaniensa allianssi, Child Care Policy Research Consortium (CCPRC), on kehitellyt, Roberta Weberin johdolla, vanhempien lastenhoitovalintojen graafisen mallin, joka pyrkii havainnollistamaan niitä perheiden ja perheitä ympäröivien yhteisöjen

monitahoisia suhteita, joiden keskellä vanhemmat tekevät valintojaan lastensa lastenhoidon suhteen. (Weber, 2011, s. 3)

Kyseisessä mallissa korostuu perheen kontekstin ymmärtäminen. Mallin mukaan perheen lastenhoidon valintoja ei voida ymmärtää erillään siitä maailmasta, eli kontekstista, jossa perhe elää ja toimii. Tähän kontekstiin kuuluvat mallin mukaan niin perheen sisäiset, vanhempiin ja lapseen liittyvät piirteet, kuin myös perhettä ympäröivän yhteisön piirteet. (Weber, 2011, s. 3)

Mallissa perheen sisäisiin piirteisiin lukeutuvat muun muassa vanhempien koulutus ja tulot, perheen koko aikuisten ja lasten lukumäärineen sekä perheen rotu, etnisyys ja perheessä puhuttava, ensisijainen kieli. Siihen lukeutuvat myös perheessä olevien lasten ikä sekä lasten ja aikuisten mahdolliset erityistarpeet. Perheen sisäisiin piirteisiin lukeutuvat myös perheen uskomukset, käsitykset ja arvot, jotka omalta osaltaan vaikuttavat perheen valintoihin. Esimerkiksi vanhempien käsitykset äitiydestä ja äidin roolista työelämässä voivat vaikuttaa siihen, millainen lastenhoitomuoto nähdään perheessä sopivana tai ensisijaisena. Samoin perheen arvot voivat johtaa tiettyjen lastenhoitomuotojen suosimiseen ja pitämiseen sopivana, toisten hoitomuotojen jäädessä täysin perheen harkinnan ulkopuolelle. (Weber, 2011, s. 4–5)

Yhteisön kontekstiin liittyvät kyseisessä mallissa lastenhoidon konteksti, työelämän konteksti, sosiaalisten suhteiden konteksti sekä jaetun ja olemassa olevan tiedon konteksti. Lastenhoidon kontekstiin liittyvät kysymykset saatavilla ja tarjolla olevasta lastenhoidosta, jonka määrä ja laatu voivat vaihdella suurestikin eri alueiden ja yhteisöjen välillä. Esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla lastenhoidon vaihtoehtoja on yleensä vähemmän saatavilla kuin tiheämpään asutuilla alueilla. Myös lastenhoidon hinta ja etäisyys perheen kodista ovat lastenhoitoon liittyviä tekijöitä, jotka omalta osaltaan vaikuttavat perheen lastenhoidon valintoihin ja muokkaavat niitä. Esimerkiksi auton tai julkisen liikenteen puute voi rajoittaa perheen lastenhoidon vaihtoehtoja, kun harkittaviksi tulevat vain ne vaihtoehdot, joihin pääsee helposti ja jotka silti mahdollistavat myös työssäkäynnin. Myös eri hoitomuotojen hinnat voivat vaihdella alueellisesti paljonkin toisistaan ja rajoittaa perheiden vaihtoehtoja, ainakin mikäli taloudellista apua tai avustusta ei ole perheille tarjolla. (Weber, 2011, s. 5–6)

Tarjolla olevien lastenhoitomuotojen lisäksi, perheen lastenhoidon valintoihin vaikuttaa myös ympäristön työelämän konteksti, kuten alueen

työllisyys- ja työllistymistilanne sekä tarjolla oleva teollisuus. Nämä tekijät voivat vaihdella paljonkin eri kaupungeissa ja kunnissa, ja vaikuttavat esimerkiksi siihen, millaista työtä, millaisilla työajoilla tai palkoilla, vanhemmille on tarjolla. Työelämän vaatimukset, kuten epäsäännölliset, ennakoimattomat tai joustamattomat työajat mitä luultavammin rajoittavat perheiden lastenhoitovaihtoehtoja, ja usein perheet tarvitsisivatkin joustavuutta niin perheenjäseniltään, työpaikoiltaan kuin lastenhoidoltakin. (Weber, 2011, s. 5–6). Se, millä tavoin nämä perheen ympäristön eri kontekstit vastaavat perheen tarpeisiin, vaikuttaa siihen, millaiset lastenhoidon vaihtoehdot ovat vanhemmille mieluisia tai edes mahdollisia toteuttaa esimerkiksi taloudellisesti tai ajankäytöllisesti.

Sosiaaliset verkostot toimivat tärkeinä tiedonjaon ja ajatustenvaihdon välineinä perheiden tehdessä lastenhoidon valintojaan. Siksi ei olekaan yhdentekevää, millaisia sosiaalisia suhteita ja kuinka paljon perheellä on tarjolla ympäristössään. Kuitenkin ympäristöt voivat vaihdella paljonkin sosiaalisten verkostojen suhteen, ja nämä vaihtelut voivat, omalta osaltaan, vaikuttaa laajasti perheiden lastenhoidon ratkaisuihin ja valintoihin. (Weber, 2011, s. 5)

Viimeinen laaja ympäristön kontekstin osa kyseisessä vanhempien lastenhoitovalintojen graafisessa mallissa liittyy tietoon. Se, millaista lastenhoitoa koskevaa kuluttajatietoa vanhemmilla on saatavilla ja kuinka paljon heidän tehdessään lastenhoidon valintojaan, voi vaihdella paljonkin eri ympäristöissä, kuten myös se, kuinka tärkeänä, helposti saatavana tai ajankohtaisena vanhemmat kyseisen tiedon kokevat. Usein perheet tekevät lastenhoitovalintojaan varsin nopeasti lyhyessä, rajoitetussa ajassa, ja siksi tiedonjaon ajoitus tai saatavuus eivät ole yhdentekeviä asioita perheen kontekstia huomioitaessa. (Weber, 2011, s. 5, 7)

Paitsi että edellä kuvatut, perheen ja ympäristön erinäiset tekijät luovat perheen lastenhoidon ratkaisuille kontekstin, niiden pohjalta perheet muodostavat myös erilaisia mieltymyksiä eli preferenssejä. Preferenssit ovat dynaaminen ja muuttuva perheen mieltymysten kokoelma, joka ohjaa perheen lastenhoidon valintoja. Se, mitkä asiat vanhempi kokee ensisijaisina preferensseinään, kuten myös se, kuinka vahvasti vanhempi pitää preferensseistään kiinni päätöksenteon hetkenä, vaihtelee niin saman perheen vanhempien kesken kuin saman vanhemman kohdalla eri ajanjaksoina. Juuri

siksi preferenssejä kuvataankin mallissa dynaamisiksi, ajassa ja tilanteessa muuttuviksi ja muokkautuviksi mieltymysjoukoiksi. Osin preferenssit vaihtelevatkin myös esimerkiksi sen mukaan, mitä ja millaisia vaihtoehtoja vanhemmalla on kullakin valinnan hetkellä saatavilla. (Weber, 2011, s. 3, 5)

Koska kunkin perheen preferenssit syntyvät perheen yksilöllisten ja kontekstuaalisten piirteiden pohjalta, vanhempien suosimat preferenssit eroavat monin tavoin toisistaan. Kuitenkin tutkimukset ovat osoittaneet vanhempien suosivan myös monia samoja asioita lastenhoidon valintoja tehdessään. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi hoitopaikan turvallisuus, hoitajan lämpö sekä lapselle tarjottava oppimisen tuki. Näiden perheen arvoihin ja käsityksiin pohjaavien asioiden lisäksi, vanhemmat kiinnittävät lastenhoidon valinnoissaan huomiota myös hoidon käytännöllisyyteen, kuten hoidon kuluihin sekä hoitoaikojen yhteensopivuuteen suhteessa perheen tarpeisiin. (Weber, 2011, s. 5)

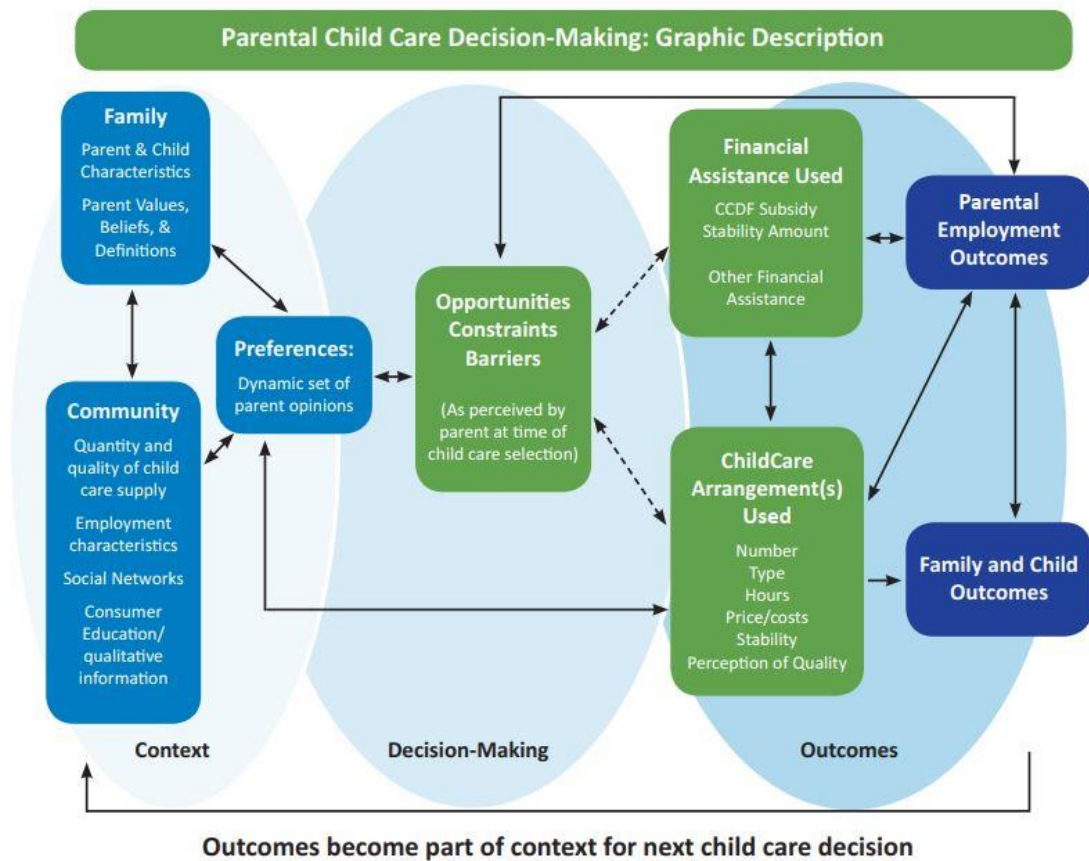
Preferenssit siis ohjaavat perheen lastenhoidon valintoja ja ratkaisuja. Niiden pohjalta vanhemmat erottelevat mielessään esimerkiksi niitä tekijöitä, joita lapsi heidän mielestään tarvitsee, esimerkiksi lapsen persoonallisiin piirteisiin tai vanhempien arvoihin ja odotuksiin nojaten, sekä niitä tekijöitä, jotka ovat heidän mielestään välttämättömiä arjen sujumiseen ja siitä selviämiseen, perustuen esimerkiksi vanhempien työaikoihin. Näin vanhemmat pyrkivät löytämään lastenhoidon ratkaisun, joka parhaiten sopii heidän tilanteeseensa ja joka käy yhteen niin lapsen kehityksen kuin työllisyyden päämäärien kanssa. (Weber, 2011, s. 3, 5)

Kuitenkaan vanhemmat eivät tee ratkaisujaan tyhjiössä, vain oman kontekstinsa tai omien preferenssiensä pohjalta. Yhteisö ja konteksti, jossa perhe elää, asettavat perheen valinnoille myös erilaisia rajoituksia, esteitä ja mahdollisuuksia, aivan kuten vanhempien lastenhoitovalintojen graafisessa mallissa on kuvattu. Kyseisessä mallissa nämä rajoitukset, esteet ja mahdollisuudet nähdään vanhemmista käsin, sellaisina kuin vanhemmat ne havaitsevat ja kokevat. (Weber, 2011, s. 3)

Vanhempien kohtaamat rajoitukset, esteet ja mahdollisuudet voivat koskea jo edellä kuvattuja kontekstin piirteitä, kuten tarjolla olevien lastenhoitomahdollisuuksien määrää, sijaintia ja hintaa tai tarjolla olevia työmahdollisuuksia, kuten työaika tai työstä saatavaa palkkaa. Nämä tekijät yhdessä vaikuttavat vanhempien havaintoihin siitä, mitä hoitomuotoja on

vanhempien tavoitettavissa ja tarjolla kyseisessä yhteisössä, ja vanhemmat voivatkin havainnoida näitä tekijöitä joko mahdollisuuksina, rajoituksina tai esteinä, tilanteen mukaan. Ulkoisten tekijöiden lisäksi, rajoitteet, esteet ja mahdollisuudet voivat olla myös vanhempien sisäistämiä ajatusmalleja tai -rakenteita. Esimerkkinä tällaisesta ajatusmallista Weber (2011, s. 5) kuvaa tilanteen, jossa vanhemmat ovat oppineet ja sisäistäneet heillä olevan vain vähän vaihtoehtoja tarjolla. Tämä sisäistetty ajatusmalli, puolestaan, muokkaa vanhempien preferenssejä ja asettaa rajoitteita ja esteitä heidän valinnoilleen. Vanhempien vaihtoehtoja lisäävänä mahdollistajana Weber (2011, s. 6) puolestaan mainitsee vanhemmille tarjotun taloudellisen avun, joka lisää vanhempien vaihtoehtoja tarjoamalla heille mahdollisuuden päästä kalliimpien hoitomuotojen pariin.

Omien preferenssiensä ja havaitsemiensa mahdollisuuksien, rajoitusten ja esteiden pohjalta vanhemmat punnitsevat vaihtoehtojaan ja valitsevat tarjolla olevista vaihtoehdosta ratkaisun, joka voi sisältää joko yhden tai useamman hoito- ja työjärjestelyn. Näistä perheiden valitsemista järjestelyistä, puolestaan, tulee osa perheen uutta kontekstia, joka jälleen muokkaa perheen tulevia valintoja. Vanhempien tekemät lastenhoitoratkaisut harvoin ovatkaan kertaluonteisia tai optimaalisia kaikille perheenjäsenille. Sen sijaan ne ovat tiettyä aikana perheen parhaaksi havaitsema vaihtoehto tarjolla olleiden, havaittujen vaihtoehtojen joukosta. Tietyllä hetkellä parhaimpana pidetty vaihtoehto voi kuitenkin muuttua ajan kuluessa vähemmän haluttavaksi perheen kontekstin tekijöiden muuttuessa, kuten esimerkiksi perheen työolojen vaihtuessa tai lapsen varttuessa isommaksi. Tällöin vanhemmat ovat jälleen uuden ratkaisun edessä, ja näin päätöksenteon prosessi alkaa jälleen alusta. (Weber, 2011)

KUVIO 1. Vanhempien lastenhoitovalintojen graafinen malli (Weber, 2011).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimussuuntaus

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa painottui fenomenologinen näkökulma. Kiviniemen (2018, s. 73, 79) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on tavallisesti ymmärtää ihmisen toimintaa tietyssä ympäristössä tai tavoittaa tutkittavien näkemys tutkittavana olevasta asiasta. Toisin sanoen, kvalitatiivinen tutkimus pyrkii tavoittamaan ne yksilölliset merkityksenannot, joita tutkittavat henkilöt antavat tutkittavana olevalle asialle tai ilmiölle.

Fenomenologinen tutkimus, puolestaan, on laadullisessa tutkimuksessa usein käytetty tutkimussuuntaus, joka pyrkii, Laineen (2018, s. 50) mukaan, lisäämään ymmärrystä jostakin inhimillisen elämän ilmiöstä. Siinä keskeisiä huomion kohteita ovat tutkittavien ihmisten kokemukset ja merkitykset. Fenomenologiassa korostetaan ihmisen yksilöllistä perspektiiviä eli näkökulmaa, mutta samalla painotetaan myös, ettei yksilöä voida ymmärtää irrallaan siitä ympäristöstä, jossa yksilö elää, mikä näkökulma vastaa pitkälti tässä tutkimuksessa ohjaavana teoriana käytetyn, vanhempien lastenhoitovalintojen graafisen mallin (Weber, 2011) näkemyksiä. Fenomenologiassa katsotaan, että jokaisella ihmisyksilöllä on, aiempien kokemustensa, käsitystensä, arvojensa ja tuntemisen tapojensa pohjalta, oma tapansa nähdä ympäristönsä ja suhtautua siihen, mutta nämä näkemisen ja suhtautumisen tavat ovat kuitenkin yhteisöllisesti syntyneitä. Siten yksilön yksilöllinen kokemus suhteutuu aina yksilöä ympäröivän yhteisön kokemukseen. (Laine, 2018, vrt. Weber, 2011)

Vaikka fenomenologinen tutkimus saakin aina soveltavan muotonsa kulloisenkin tutkimuksen monien eri tekijöiden, kuten tutkijan, tutkittavan tai tilanteen mukaan, fenomenologinen tutkimus esitetään kuitenkin usein vaiheittain, askel askeleelta etenevänä prosessina, jossa aiempi vaihe edeltää

seuraavaa vaihetta. Laineen (2018, s. 42) mukaan fenomenologisen tutkimuksen ensimmäinen vaihe on aineiston kuvaus mahdollisimman alkuperäisesti, käyttäen kieltä, joka myötäilee mahdollisimman tarkasti tutkittavien omaa puhetta. Tämän vaiheen tarkoituksena on esittää tutkimuksen kannalta merkityksellinen aines tiivistetyssä muodossa, ja siten jo tämä vaihe edellyttää, Laineen (2018, s. 42) mukaan, tutkijan aineistosta tekemiä rajoituksia tutkimusaiheen mukaisesti. Aineiston kuvauksen jälkeen, tutkimuksen toisessa vaiheessa, aineistosta pyritään muodostamaan merkitysten muodostamia kokonaisuuksia. Toisin sanoen, ensimmäisessä vaiheessa kootuista kuvauksista pyritään löytämään yhteyksiä ja samankaltaisuuksia, joiden pohjalta rakennetaan merkityskokonaisuuksia, mahdollisimman pitkälle aineiston ehdoilla. (Laine, 2018, s. 43–44) Analyysin kolmannessa vaiheessa tutkimuksen toisessa vaiheessa muodostettujen merkityskokonaisuuksien pohjalta luodaan tutkittavasta ilmiöstä synteesiä, eli kokonaiskuvaa. Tällöin aineistosta löydettyille, yhteisille merkityksille etsitään rakennetta, joka jäsentää ja auttaa paremmin ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä sekä tutkittavien henkilöiden suhdetta ilmiöön. (Laine, 2018, s. 45–48) Laine (2018, s. 47) kuitenkin korostaa, että vaikka tässä vaiheessa pyritäänkin rakentamaan kokonaiskuvaa yhteisten piirteiden esiin nostamisen kautta, fenomenologisen tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää koskemaan kaikkia ihmisiä ja heidän kokemuksiaan, vaikkakin jokaisen yksilön kokemus paljastaa myös jotakin yleistä tutkittavasta ilmiöstä. Fenomenologisen tutkimuksen neljänneksi vaiheeksi Laine (2018, s. 48) kuvaa analyysin myötä saatujen tulosten tarkastelua esimerkiksi aiempien tutkimusten tai jonkin tietyn teorian pohjalta. Tässä vaiheessa tärkeää, Laineen (2018, s. 48) mukaan, on saatujen tulosten keskusteluttaminen muiden aiheeseen liittyvien tutkimusten ja ajatusten kanssa.

Kuten edellä kuvatuista, fenomenologisen tutkimuksen vaiheista voi havaita, fenomenologinen tutkimus ei ole teoriasidonnaista tutkimusta siinä mielessä, että siinä käytettäisiin tiettyä teoriaa tutkimusta ohjaavana, ennalta määriteltynä tekijänä. Sen sijaan, fenomenologinen tutkimus pyritään toteuttamaan pitkälti aineiston ehdoilla, ja teoria tai aiemmat tutkimukset otetaan mukaan vasta, kun tutkija on jo tehnyt oman tulkintansa aineistosta. Tällöin teorian toimivat, keskustelukumppanien lisäksi, kriittisinä näkökulmina tutkijan tulkinnoille. (Laine, 2018, s. 36–37)

Edellä kuvattu, fenomenologinen näkökulma toimii siis tämän tutkimuksen tutkimussuuntauksena. Kuitenkaan tämän tutkimuksen aineistoa ei analysoida suoraan edellä kuvattujen, fenomenologisen tutkimuksen vaiheiden mukaisesti, vaan aineiston analyysitavaksi on tässä tutkimuksessa valittu sisällönanalyysi, joka kuitenkin muistuttaa pitkälti edellä kuvattua, fenomenologisen tutkimuksen vaiheittaista etenemistä. Sisällönanalyysia kuvataan tarkemmin aineiston analyysia kuvaavassa ja käsittelevässä luvussa 3.4. Sitä ennen kuvataan kuitenkin tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset sekä tutkimuksessa käytettävä aineisto.

3.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Edellä on jo kuvattu, miten laadullisessa, kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on tavallisesti ymmärtää ihmisen toimintaa tietyssä ympäristössä tai tavoittaa niitä yksilöllisiä merkityksenantoja, joita tutkittavat henkilöt antavat tutkittavana olevalle asialle tai ilmiölle (Kiviniemi, 2018, s. 73, 79). Samoin on myös tässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa keskitytään niihin yksilöllisiin ja yksilöllisissä tilanteissa tapahtuneisiin lastenhoidon ratkaisuihin, joista tutkimuksen kohteena olevat haastateltavat yksinhuoltajat kertovat, sekä niihin yksilöllisiin perusteluihin, joita he näille tekemilleen ratkaisuille antavat. Tavoitteena on siis selvittää tutkittavien yksinhuoltajien lastenhoidollisia ratkaisuja ja niiden perusteluja. Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia lastenhoidon ratkaisuja tutkittavat yksinhuoltajavanhemmat ovat tehneet alle kouluikäisten lastensa suhteen?
2. Millaisia perusteluja tutkittavat yksinhuoltajavanhemmat antavat tekemilleen lastenhoidonratkaisuille?

3.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistona toimii valikoitu otos valmiista, Mia Hakovirran (2009) tutkimusryhmän keräämästä yksinhuoltajien haastatteluaineistosta vuosilta 2001 ja 2003. Kyseiset haastattelut tehtiin teemahaastatteluina, joissa kysymykset saattoivat muuttua ja vaihdella haastatteluissa käytyjen keskustelujen mukaan, teemojen kuitenkin pysyessä kaikissa haastatteluissa yhteneväisinä. Kyseisissä

haastatteluissa keskityttiin haastateltavien asuinoloihin, mahdolliseen eroon ja sen syihin sekä haastatellun toimeentuloon yhden tai useamman lapsen yksinhuoltajana. Lisäksi haastatteluissa käsiteltiin kuitenkin myös muita yksinhuoltajien elämää koskettavia teemoja, kuten, tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä, lastenhoidon kysymyksiä. Haastateltavat haastatteluihin valittiin harkinnanvaraisena poimintana yhden, Etelä-Suomessa sijaitsevan kaupunkimaisen kunnan lähiöiden ja kylien asukkaista. Vuoden 2001 haastateltavat etsittiin haastatteluihin neuvolan kautta sekä lumipallomenetelmällä. Vuoden 2003 haastateltavat puolestaan rekrytoitiin Turun yliopiston kasvatustieteen ja sosiaalipolitiikan laitosten toteuttaman kyselyn vastaajista. Kyseiset haastattelut pyrkivät valottamaan monipuolisesti yksinhuoltajien kohtaamia ongelmia muun muassa tulotasoon, koulutukseen, asuinympäristöön sekä yksinhuoltajiin kohdistuviin ennakkoluuloihin liittyen. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2018)

Kyseisestä haastatteluaineistosta tämän tutkimuksen aineistoksi on valittu viisi haastattelua harkinnanvaraisella otannalla sen perusteella, että valituilla haastatelluilla oli haastatteluhetkellä vähintään yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi, ja lisäksi valitut haastateltavat nostavat haastattelussaan esiin lapsilleen tekemiään lastenhoidollisia ratkaisuja ja niiden perusteluja. Tämän tutkimuksen aineisto on siis rajattu viiteen haastateltavaan kyseisen Hakovirran (2009) haastatteluaineiston 22 haastatellun joukosta. Valituissa haastatteluaineistoissa keskitytään valittujen viiden yksinhuoltajavanhemman esiin nostamiin lastenhoitoratkaisuihin ja niiden perusteluihin. Aineiston muista teemoista voidaan kuitenkin nostaa esiin yksittäisiä huomioita, mikäli ne ovat relevantteja tutkimuskysymysten kannalta.

Alkuperäisessä Hakovirran (2009) aineistossa taustatietoina haastateltavista kerrottiin haastateltavan ikä, siviilisääty, koulutustaso, työmarkkina-asema, onko haastateltavalla alle kouluikäisiä lapsia sekä alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä. Lisäksi aineistosta kävi ilmi myös haastateltavan sukupuoli. Näitä taustatietoja hyödyntäen, soveltaen niitä haastatteluista saatujen lapsen tietojen osalta sekä lisäten tietoihin myös alkuperäisen haastatteluajankohdan, tähän tutkimukseen valittujen, viiden haastateltavan taustatiedot ovat seuraavanlaiset:

Taulukko 1.**Tutkittavien taustatiedot.**

	sukupuoli	ikä	haastattelu vuosi	siviilisäätö	koulutustaso	työmarkkina- asema	lapsi
Henkilö 1	nainen	39	2001	naimaton	amk/ akateeminen tutkinto	kokopäivätyössä	poika, 4v.
Henkilö 2	nainen	30	2001	naimaton	keskiaste/lukio	työtön	tytär, 4v.
Henkilö 3	nainen	24	2001	naimaton	keskiaste/lukio	työtön opiskelija	tytär, 4,5v.
Henkilö 4	nainen	45	2003	naimaton	keskiaste/lukio	kokopäivätyössä	tytär, 5v.
Henkilö 5	mies	33	2001	eronnut	keskiaste/lukio	kokopäivätyössä	tytär, 6v.

3.4 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen, kuten myös fenomenologisen tutkimuksen, aineistoa on mahdollista analysoida usealla eri analysointitavalla. Tämän tutkimuksen analysointitavaksi on valittu teoriaohjaava eli abduktiivinen sisällönanalyysi.

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018) kuvaavat, laadullista tutkimusta ja sisällönanalyysia käsittelevässä teoksessaan, teoriaohjaavaa analyysia analysointitavaksi, jossa teoria toimii analysoinnin apuna, mutta analyysi ei suoraan nojautu tiettyyn teoriaan, toisin kuin teorialähtöisessä analyysissä. Teoriaohjaavassa aineiston analyysissä edetään aluksi aineistolähtöisesti, niin että esimerkiksi analyysiyksiköt valitaan aineistosta käsin, mutta analyysin edetessä analyysia ohjaavaksi ajatukseksi tuodaan jokin teoria, tai joitakin teorioita, siten, että aineistoa tarkastellaan teorian tavoin jaoteltuna. Teoriaohjaavan analyysin tarkoituksena ei ole testata teoriaa, vaan avata uusia näkökulmia tutkimusaineistoon, ohjaavan teorian avulla. Siten teoriaohjaavassa analyysissä aineistolähtöisyys ja valmiit mallit tai teoriat vuorottelevat keskenään analyysin edetessä. Se, missä vaiheessa teoria otetaan mukaan analyysiin

ohjaamaan päättelyä, on tutkijan päätösvallassa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.2)

Anu Puusa (2020), puolestaan, kuvaa sisällönanalyysia aineiston analysointitavaksi, joka soveltuu monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen. Se onkin yksi yleisimmin sovelletuista laadullisen aineiston tarkastelun metodeista. Puusan (2020) mukaan sisällönanalyysi voidaan ymmärtää joko väljänä metodisena viitekehyksenä, joka mahdollistaa aineiston monipuolisen tarkastelun, tai kapeammin, vaiheittain etenevänä menetelmänä. Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi ymmärrettiin ennen kaikkea jälkimmäisestä näkökulmasta käsin, aineiston analyysia ohjaavana, vaiheittain etenevänä menetelmänä, jota toteutettiin tutkimuksessa, ennen kaikkea, Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4.4.3) esittelemän, Milesin ja Hubermanin aineistolähtöisen analyysin teknisten vaiheiden mukaisesti.

Käytännössä aineiston analysoiminen aloitetaan aina käymällä aineistot useaan kertaan läpi sekä erikseen että kokonaisuutena (Eskola, 2018, s. 219; Puusa, 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4.3, vrt. myös Laineen, 2018, s. 42 kuvaus fenomenologisen tutkimuksen alkuvaiheista). Myös tässä tutkimuksessa koko 22 haastattelua kattava Hakovirran (2009) aineisto luettiin ensin kokonaisuutena läpi, jotta saatiin yleiskuva aineiston sisällöstä. Tämän jälkeen aineistosta käytiin läpi vielä uudelleen ne haastattelut, joiden haastatelluilla oli haastatteluhetkellä vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi. Tällaisia tapauksia aineistossa oli 16. Puusan (2020) mukaan, jo näiden ensimmäisten aineiston lukukertojen aikana kirjataan ylös alustavia huomioita ja tehdään muistiinpanoja. Niin tehtiin myös tämän tutkimuksen analyysissa. Jo laajempaa, 16 haastattelun joukkoa läpi käydessä merkittiin haastattelulitterointeihin ylös, joko alleviivaamalla tai reunamarginaaleihin merkitsemällä, missä kohden kyseisissä haastatteluissa käsiteltiin tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavia, haastateltavien lastenhoidon ratkaisuja tai niiden perusteluja. Näiden alustavien merkintöjen pohjalta kokonaisaineistosta valittiin lopulta tämän tutkimuksen tutkittavien joukko, viisi haastateltavaa, joiden taustatiedot on kuvattu jo aiemmin, tutkimusaineiston kuvauksen yhteydessä.

Puusan (2020) mukaan, sen jälkeen, kun tutkijalle on muodostunut alustava kokonaiskuva aineistosta, aineisto pilkotaan osiin ja sitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. Tässä kohden tässä tutkimuksessa lähdettiin seuraamaan

analyysissä Tuomen ja Sarajärven teoksessaan (2018, luvut 4.3 ja 4.4.3) esittelemiä, Milesin ja Hubermanin aineistolähtöisen analyysin vaiheita.

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018, luku 4.3), Milesin ja Hubermanin analyysin tekninen vaihe lähtee liikkeelle aineiston alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä eli redusoinnista. Tässä tutkimuksessa valitusta, viiden haastattelun aineistosta listattiin ensin allekkain kaikki ne ilmaisut, joissa käsiteltiin haastateltujen tekemiä lastenhoidon ratkaisuja tai niiden perusteluja. Samalla myös määrittyi tutkimuksessa käytettävä analyysiyksikkö, joka voi olla esimerkiksi yksittäinen sana, lause, lausuma tai ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4.3). Analyysiyksiköksi tutkimuksessa valittiin ajatuskokonaisuus, mikä käytännössä saattoi tarkoittaa yhteen tai useampaan virkkeeseen jakautunutta ajatusta. Nämä analyysiyksiköt kirjattiin aluksi alkuperäisessä muodossaan allekkain taulukon vasempaan sarakkeeseen. Tämän jälkeen, seuraavaan sarakkeeseen, kirjattiin, Milesin ja Hubermanin analyysin vaiheita seuraten (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.3), kyseisten ilmaisujen pelkistetyt muodot, alla olevan esimerkin mukaisesti:

Taulukko 2. Esimerkki alkuperäisten ilmaisujen pelkistyksestä.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
Minä halusin kuitenkin viedä lapseni [kylään], jotta hän voisi siellä tutustua erilaisiin ja erinäköisiin lapsiin	Halusi lapsen tutustuvan erilaisiin lapsiin
Laps oli ahdistunu ku se oli sielä	Lapsi oli ahdistunut (hoidossa)
En mä kerkee tulemaan sielt kun jos mä nyt neljän aikaan pääsen töistä ni - - Ja täälläkin tuo päiväkotia on vaan viiteen saakka auki	Jos vanhempi on töissä neljään, hän ei ehdi hakea lasta päiväkodista, joka on vain viiteen asti auki
Lapsen paikka on olla öisin kotona	Lapsen paikka öisin kotona
mä teen kolmivuorotyötä työkseni ja hän käy tavallaan kolmivuorotarhaa sitten	Vanhempi tekee kolmivuorotyötä, joten lapsi on kolmivuorotarhassa

Pelkistettyjen ilmausten kirjaamisen jälkeen, Milesin ja Hubermanin analyysimallissa seuraa aineiston ryhmittely eli klusterointi. Käytännössä klusterointi tarkoittaa samankaltaisuuksien etsimistä pelkistetyistä ilmauksista sekä näiden samankaltaisuuksien yhdistämistä samaan alakategoriaan tai -luokkaan, jolle annetaan oma, kyseistä luokkaa kuvaava nimi. Alaluokkien muodostamisen jälkeen aineiston analyysia jatketaan, Milesin ja Hubermanin mallin mukaan, yhdistämällä samansisältöisiä alakategorioita yhä edelleen toisiinsa ja muodostamalla näistä yhdistetyistä alakategorioista uudelleen nimettäviä yläkategorioita sekä lopulta mahdollisesti pääkategorioita riippuen aineiston rikkaudesta ja monipuolisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luvut 4.3 ja 4.4.3)

Koska tämä tutkimus noudattaa teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, analyysia ohjaava Weberin (2011) vanhempien lastenhoitovalintojen graafinen malli oli analyysia tehtäessä läsnä luokkia muodostettaessa. Toisin sanoen, Weberin graafinen malli toimi apuna aineiston abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4.3). Jo alaluokista yläluokkia muodostettaessa yläluokkien nimeämistä ohjasivat Weberin mallin mukaiset jaottelut perheeseen, arvoihin ja uskomuksiin, sosiaalisiin verkostoihin, työhön sekä päiväkotiin liittyviin tekijöihin. Kuitenkin analyysia tehtäessä vasta lopulliset, eri luokkia yhdistävät luokat nimettiin Weberin mallin mukaisten jaottelujen mukaan, alla olevan esimerkin mukaisesti.

Taulukko 3. Esimerkki aineistosta tehdystä sisällönanalyysistä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Weberin malliin nojaava yhdistävä luokka
Minä halusin kuitenkin viedä lapseni [kylään], jotta hän voisi siellä tutustua erilaisiin ja erinäköisiin lapsiin	Halusi lapsen tutustuvan erilaisiin lapsiin	Vanhemman toiveena erilaisiin lapsiin tutustuminen	Vanhemman arvostukseen liittyvä toive	Vanhemman arvot ja uskomukset

Mun ongelma on se, että kun olen itse ollut sen verran paljon ja olen ollut itse päiväkodissa	on itse ollut paljon päiväkodissa	Vanhemman omakohtainen kokemus ja tieto päiväkodista	Lastenhoitoa koskeva, omakohtainen tieto	Lastenhoitoa koskeva tieto
haluan että hänestä kasvaa sellainen ihminen, jolle ihminen on ihmisenä arvokas	haluaa lapsesta kasvavan ihmisiä arvostavan ihmisen	Vanhemman toiveena erilaisia ihmisiä arvostava lapsi	Vanhemman arvostukseen liittyvä toive	Vanhemman arvot ja uskomukset
Laps oli ahdistunut kun se oli sielä	lapsi oli ahdistunut hoidossa	Lapsen tunne/ kokemus	Lapsen tunne	Lapsen liittyvä tekijä/ Lapsen erityistarve
En mä kerkee tulemaan sieltä kun jos mä nyt neljän aikaan pääsen töistä ni - - Ja täälläkin tuo päiväkotia on vaan viiteen saakka auki	Jos vanhempi on töissä neljään, hän ei ehdi hakea lasta päiväkodista, joka on vain viiteen asti auki	Päivähoidon aukioloasettaa ehdon työlle	Päivähoidon aukioloajat	Päivähoidon saatavuus
Lapsen paikka on olla öisin kotona.	Lapsen paikka öisin kotona	Kodin ensisijaisuus lapsen paikkana	Vanhemman käsitys kodin ensisijaisuudesta	Vanhemman arvot ja uskomukset
mä teen kolmivuorotyötä työkseni ja hän käy tavallaan kolmivuorotarhaa sitten	Vanhempi tekee kolmivuorotyötä, joten lapsi on kolmivuorotarhassa	Työ asettaa ehdon lapsenhoidolle		Työn asettamat rajoitteet/ ehdot/ esteet

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään aineistosta tehdyn sisällönanalyysin keskeiset tulokset tutkimuskysymys kerrallaan. Ensin käsitellään kysymystä siitä, millaisia ratkaisuja tutkimuskohteena olleet haastatellut yksinhuoltajavanhemmat olivat tehneet lastensa hoidon suhteen. Näiden tulosten esittelyn jälkeen siirrytään toiseen tutkimuskysymykseen ja käsitellään niitä perusteluja, joita tutkittavat yksinhuoltajavanhemmat tekemilleen lastenhoidon ratkaisuille haastatteluissa antoivat.

4.1 Yksinhuoltajavanhempien tekemät lastenhoidon ratkaisut

Aineiston analyysissä selvisi, että suurin osa tutkimuksen kohteena olleista vanhemmista oli päättänyt viemään lapsensa julkiseen päivähoitoon. Viidestä tutkittavasta tapauksesta neljän lapsi oli vähintään yhdessä päiväkodissa, yksi näistä neljästä peräti kahdessa päiväkodissa sekä lisäksi esikoulussa. Vain yksi haastatelluista kertoi lapsensa olevan yksinomaan kotona vanhemman hoidettavana.

Päivähoidossa olleista neljästä lapsesta kaksi osallistui päivähoitoon päiväkodissa vain arkisin, noin kello aamukahdeksasta noin kello viiteen iltapäivällä. Kaksi muuta päiväkodissa olevaa lasta olivat vuoropäivähoidossa ja osallistuivat päivähoitoon myös viikonloppuisin. Molemmat vanhemmat, joiden lapsi oli vuoropäivähoidossa, painottivat vastauksissaan, etteivät he pidä lasta päivähoitossa vapaapäivinään tai muina kuin pakollisina, vanhemman työn edellyttäminä aikoina. Lisäksi kolme neljästä vastaajasta, joiden lapsi oli päivähoitossa, painottivat vastauksissaan lapsen paikan olevan öisin kotona. Tämä painotus näkyi myös tehdyissä lastenhoitoratkaisuissa, sillä vain yhden lapsen kerrottiin olevan ajoittain myös öisin päiväkodissa, vaikka kahden vastaajan kolmivuorotyön olisi voinut olettaa edellyttävän muuta.

Julkisen päivähoidon lisäksi, vanhempien vastauksissa ilmeni myös muunlaisia lastenhoidon ratkaisuja. Ennen kaikkea isovanhempien rooli näkyi vastauksissa. Kolme vastaajaa neljästä kertoi jonkun isovanhemman, suurin osa vastaajanpuoleisen isoäidin, osallistuvan lapsen hoitoon ajoittain, kaksi peräti säännöllisesti. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarjoama lastenhoitopalvelu mainittiin yhtenä, ajoittaisena lastenhoitoapuna, kuten myös seurakunnan tarjoama kerhotoiminta. Vanhemmat siis nojasivat lastensa hoidossa paitsi julkiseen päivähoitoon, myös kodissa tai kerhoissa tapahtuvaan lastenhoitoon, lähellä asuvien sukulaisten sekä yhteisöjen ja yhdistysten tarjoaman lastenhoitoavun kautta.

4.2 Yksinhuoltajavanhempien tekemien lastenhoitoratkaisujen perustelut

Vanhemman työ tai opiskelu näkyi kaikissa viidessä haastattelussa yhtenä keskeisenä, tehdyn lapsenhoitoratkaisun perusteluna, niin niissä neljässä tapauksessa, joissa lapsi oli päivähoitossa, kuin myös ainoassa tapauksessa, jossa lapsi oli kotona. Ennen kaikkea vanhemman työ tai opiskelu näkyi perusteluna ajalle, jonka lapsi vietti päivähoitossa. Kahden, kolmivuorotyötä tehneen vanhemman lapset viettivät, haastateltujen vastausten perusteella, eniten aikaa päivähoitossa, myös viikonloppuisin ja öisin. Kahden muun päivähoitossa olleen lapsen vanhemmat opiskelivat, toinen lisäksi työskenteli osa-aikaisesti, ja näin ollen heidän lastensa päiväkodissa viettämä aika rajoittui arkeen, vanhemman opiskeluajan ja osa-aikaisen työajan mukaisesti. Vanhempi, jonka lapsi oli kotona, puolestaan, perusteli lapsen hoitoa kotona myös osaltaan juuri työnsä työajalla, joka ei olisi ollut, haastatellun mukaan, sovitettavissa yhteen tarjolla olevan päivähoitopaikan aukioloaikojen kanssa.

Vaikka vanhemman työ tai opiskelu osoittautuikin haastatteluissa vahvaksi lastenhoidon ratkaisuja määrittäväksi perusteeksi, se ei kuitenkaan ollut eniten käytetty, analyysissa käytettyyn graafiseen malliin (Weber, 2011) pohjaava perustelukategoria haastateltujen yksinhuoltajavanhempien vastauksissa, aineistosta tehdyn sisällönanalyysin pohjalta. Sen sijaan, vanhempien lastenhoitoratkaisujen perusteluissa painottuivat vanhempien arvot ja uskomukset. Vanhempien arvot näkyivät, ensinnäkin, niissä syissä, joiden vuoksi

vanhemmat kertoivat alun perin laittaneensa lapsensa hoitoon päiväkotiin. Esimerkiksi yksi vanhemmista ilmaisi laittaneensa lapsensa päiväkotiin, koska hän toivoi lapsensa saavan tutustua erilaisiin ja erinäköisiin lapsiin. Toinen vanhempi, puolestaan, toi haastattelussaan esiin näkemyksensä, että päiväkotiin pääsy oli tärkeää ennen kaikkea lapsen kehityksen kannalta.

Toisekseen vanhempien arvot näkyivät myös esimerkiksi näkemyksenä kodin ensisijaisuudesta lapsen kasvupaikkana, mikä näkyi ennen kaikkea perusteluissa suhteessa vältelyyn yöhoitoon, mutta myös painotuksissa sen suhteen, ettei lapsi koskaan ollut hoidossa vanhemman vapaapäivinä, ja muutenkin lapsi vietti vanhempien kertoman mukaan hoidossa vain pakollisen ajan. Toisaalta myös vanhempi, joka ei ollut laittanut lastaan päiväkotiin, perusteli tätä valintaansa osittain arvoillaan ja uskomuksillaan sanoessaan, ettei äidin työnteko ole niin tärkeää kuin saada lapsi tuntemaan olonsa turvalliseksi. Kaiken kaikkiaan, jokainen viidestä tutkittavasta toi haastattelussaan esiin jonkin arvoihinsa tai uskomuksiinsa liittyvän näkökulman lapsensa päivähoitoratkaisua selittävänä ja perustelevana tekijänä.

Tämän tutkimuksen sisällönanalyysia ohjanneessa, vanhempien lastenhoitovalintojen graafisessa mallissa, vanhempien arvot ja uskomukset sisältyvät lastenhoidon ratkaisuja selittäviin perheen sisäisiin piirteisiin (Weber, 2011, s. 4–5). Vanhemman arvojen ja uskomusten lisäksi, tutkimuksen kohteena olleissa haastatteluissa perheen sisäisistä piirteistä nousi esiin myös lapsen piirteet tai erityistarpeet. Lapsen piirteistä lapsen ikä nousi esiin kahdessa haastattelussa. Näissä haastatteluissa vanhempi kertoi lapsen varhaisen iän olleen selittävä tekijä sille, miksi vanhempi ei ollut laittanut lastaan hoitoon aiemmin, vaan oli hoitanut lasta aluksi kotona. Vanhempi, joka hoiti lastaan haastattelun hetkellä yhä kotona, puolestaan, kertoi yhdeksi keskeiseksi syyksi lapsensa kotona ololle lapsen jatkuvan sairastelun, joka olisi paitsi vaikeuttanut lapsen jättämistä päivähoitoon, myös mahdollisesti aiheuttanut ehtoja vanhemman työlle, mikäli tämä olisi lähtenyt töihin ja laittanut lapsensa päivähoitoon. Tämä lapsen sairastelu voidaan nähdä, lastenhoitovalintojen graafisessa mallissa (Weber, 2011), perheen sisäiseen kontekstiin liittyväksi lapsen erityistarpeeksi. Näissä kolmessa haastattelussa perheen sisäisen kontekstin piiriin kuuluva, lapseen liittyvä tekijä, lapsen ikä tai erityistarve, nousi

siis esiin yhtenä, vanhempien aiempaa tai nykyistä lastenhoitoratkaisua selittävänä ja perustelevana tekijänä.

Vanhempien lastenhoitovalintojen graafisessa mallissa (Weber, 2011), vanhempien lastenhoitoratkaisuihin katsotaan vaikuttavan, perheen sisäisten piirteiden, kuten edellä mainittujen arvojen ja uskomusten tai lasten piirteiden, lisäksi myös perheen ympäristön eli kontekstin tekijät. Nämä ympäristön tekijät on kyseisessä mallissa jaettu työelämän kontekstiin, sosiaalisten suhteiden tai sosiaalisen verkoston kontekstiin sekä tarjolla ja saatavilla olevan tiedon kontekstiin.

Edellä on jo kuvattu, miten erityisesti vanhempien työn konteksti näkyi tutkittavien tapausten haastatteluissa yhtenä, merkittävänä ja keskeisenä lastenhoitoratkaisuihin vaikuttaneena tekijänä sekä tehtyjen lastenhoitoratkaisujen perusteluna. Sen sijaan sosiaalisen verkoston kontekstin vaikutus tutkituissa, viidessä haastattelussa oli lähes olematon. Vain yksi tutkittava vanhempi viittasi ystävättärensä olevan töissä päiväkodissa, minkä seurauksena kyseinen vanhempi kertoi saaneensa kuulla ystävättäreltään erilaisia asioita päiväkodin arjesta ja toiminnasta. Muut neljä viidestä tutkittavasta eivät viitanneet sosiaalisiin suhteisiin mahdollisina, päivähoitoa koskevan tiedon jakajina tai välittäjinä.

Tutkittavien omakohtainen kokemustieto päiväkodeista, sen sijaan, esiintyi tutkittavissa haastatteluissa. Kaksi viidestä tutkittavasta kertoi työskennelleensä itse aiemmin päiväkodissa, ja lisäksi toisella näistä kahdesta, päiväkodeista omakohtaista ennakkokokemusta omaavasta vanhemmasta, oli kokemusta päiväkodeista myös lapsensa aiempien hoitokokemusten myötä. Se, mikä näistä vanhemmilla olleista ennakkokokemuksista tekee, lastenhoitoratkaisujen kannalta, mielenkiintoisen ja huomionarvoisen, on, että kumpikin ennakkokokemusta omaavista vanhemmista koki nämä ennakkokokemuksensa negatiivisina. Nämä vanhemmat esimerkiksi kuvasivat lastenhoitohenkilöstön työmotivaatiota heikkona ja lastenhoidon laatua huonona. He myös esittivät huolensa siitä, että lastenhoitohenkilöstö ei huolehtinut lapsista, vaan lapset tekivät mitä sattui ilman aikuisten valvontaa tai puuttumista. Kaiken kaikkiaan, nämä vanhemmat arvioivat lastenhoitoa päiväkodeissa kriittisemmin kuin muut tutkimuksen kohteena olleet vanhemmat, joilla ei tällaista ennakkokokemusta päivähoitosta ollut. Vanhemmilla olemassa ollut kokemus ja tämän kokemuksen

mukanaan tuoma tieto päivähoidosta ei siis suinkaan lisännyt päivähoiton vetovoimaa kyseisten vanhempien ajatuksissa tai lastenhoitovalinnoissa, vaan sai heidät, pikemminkin, suhtautumaan päivähoitoon muita tutkittavia kriittisemmin ja varautuneemmin. Näiden vanhempien varautuneisuus näkyi heidän haastatteluissaan myös siinä, että kumpikin kertoi haastatteluissaan joko jo ottaneensa tai vielä ottavansa yhteyttä päiväkodin henkilöstöön, ennen kuin heidän lapsensa osallistui tai osallistuisi päivähoitoon. Näissä päiväkodin kanssa käytävissä keskusteluissa kyseiset vanhemmat kertoivat keskustelewansa päivähoiton henkilökunnan kanssa ennen kaikkea siitä, miten he toivoivat ja vaativat lastaan päiväkodissa kohdeltavan. Kumpikin lastenhoitokokemusta omannut haastateltava yksinhuoltajavanhemp i nosti siis haastattelussaan selvästi esiin oman varautuneisuutensa niin lastenhoitohenkilökunnan ammattitaitoa kuin päivähoiton laatuakin kohtaan.

Näiden, tutkimusaineistosta tehdyn sisällönanalyysin pohjalta syntyneiden johtopäätösten jälkeen, siirrytään arvioimaan tutkimuksen kokonaistoteutusta tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta.

5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Laadullista tutkimusta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota sekä tutkimuksen eettisyyteen että luotettavuuteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Niin on myös käsillä olevan tutkimuksen laita. Tässä luvussa pohditaan ja käsitellään tämän tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta yleisten, laadullisen tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta käsittelevien näkemysten valossa.

5.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys kietoutuu ajatukseen hyvästä tutkimuksesta. Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2006, s. 21–22) esittelemän Tutkimuseettisen neuvottelukunnan, TENKin, mukaan, hyvä tieteellinen tutkimus edellyttää, että tutkija työskentelee tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen mukaisesti, toisin sanoen, rehellisesti, huolellisesti sekä tarkkuutta noudattaen, ja että tutkija käyttää tutkimuksessaan tieteellisen tutkimuksen vaatimusten mukaisia ja eettisiä menetelmiä tiedonhankinnassaan ja arvioinnissaan sekä huomioi asianmukaisesti myös toisten tutkijoiden tekemän työn. Lisäksi Tutkimuseettinen neuvottelukunta korostaa, että tutkimuksen tulee kokonaisuudessaan olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.3).

Tässä tutkimuksessa on pyritty toimimaan edellä mainittujen, hyvän tieteellisen tutkimuksen tapojen mukaisesti. Niin tutkimuksen tutkimussuuntaus kuin tutkimusmenetelmäkin on kuvattu edellä, luvussa 3.1, tarkkaan ja yksityiskohtaisesti, alan lähteitä hyödyntäen ja niihin asianmukaisesti viitaten. Samoin tutkimuksessa käytetyn aineiston hankinta ja valinta, luvussa 3.3, on

pyrityt avaamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen lukijoille. Aineiston analyysin yhteydessä, luvussa 3.3., on paitsi avattu analyysin eteneminen vaihe vaiheelta myös annettu, taulukoiden muodossa, konkreettisia esimerkkejä aineiston analyysin eri vaiheista (ks. taulukot 2 ja 3), jotta tutkimuksen lukijan olisi helppo seurata analyysin pohjalta syntyneitä tuloksia ja johtopäätöksiä. Kaiken kaikkiaan tutkimuksessa on pyritty tarkkuuteen ja selkeyteen, jotta tutkimuksen lukija pystyisi seuraamaan aineiston analyysia mahdollisimman hyvin vaihe vaiheelta. Myös tähän tutkimukseen liittyvä aiempi tutkimus on huomioitu laajasti ja asianmukaisesti, ja käytettyihin lähteisiin on viitattu tieteellisen käytännön mukaisesti. Lopullisen arvion tutkimuksen eettisyydestä tekevät kuitenkin tutkimuksen lukijat, ensimmäisenä opinnäytetyön arvioija, joka arvioinnissaan kiinnittää huomiota myös tutkimuksen laatuun ja eettisyyteen.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä kysymyksiä tutkimuksen eettisyyteen liittyen ovat niin sanottuihin Mengele-tapauksiin liittyvät kysymykset. Mengele-tapaukset ovat tieteelliseen tutkimukseen liittyvien, tutkimuseettisten ongelmien luokka, johon katsotaan kuuluvaksi kysymykset tutkimuksen tiedonhankinnasta sekä tutkittavien suojasta. Näitä kysymyksiä normittavat keskeisesti ihmisoikeudet, jotka muodostavat eettisen perustan kaikelle ihmisiin kohdistuvalle tutkimukselle. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.4.4) Ihmisiä tutkittaessa ensisijaisen tärkeää on tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, s. 20). Käytännössä tämä merkitsee muun muassa sitä, että tutkimukseen osallistuville on ennen tutkimuksen toteuttamista selvitettävä tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset riskit, ja heiltä on saatava vapaaehtoinen ja asiaan perehtynyt suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Tutkijan on siis varmistettava, että tutkimukseen osallistuvat tietävät, mistä tutkimuksessa on kyse. Näiden tutkimuksen edellytysten lisäksi, tutkijan on tutkimuksessaan turvattava osallistujien oikeudet ja hyvinvointi, taattava tutkimustietojen luottamuksellisuus sekä tutkittavien nimettömyys eli anonymiteetti ja noudatettava muutenkin tutkimuksessaan vastuuntuntoa, esimerkiksi pitämällä kiinni lupaamistaan sopimuksista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, s. 22–23; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.4.4)

Kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, käsillä olevassa tutkimuksessa on käytetty valmista, Hakovirran (2009) tutkimusryhmän vuosina 2001 ja 2003 keräämää

haastatteluaineistoa. Tämän tutkimuksen tutkija ei siis ole itse ollut yhteydessä tutkittaviin, vaan on käyttänyt tutkimuksessa kyseisten haastattelujen valmiita litterointeja. Näin ollen tutkija ei tiedä haastateltavista muita tietoja kuin kyseisten litterointien yhteydessä annetut tutkittavien taustatiedot, joita ovat vastaajien ikä siviilisääty, koulutustaso, työmarkkina-asema, onko haastateltavalla alle kouluikäisiä lapsia sekä alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä (Yhteiskunnallinen tietoarkisto, 2018, s. 2). Lisäksi itse litteroinneista nousi esille muita tietoja haastateltavista, kuten esimerkiksi heidän lastensa ikä (ks. edellä taulukko 1).

Kyseisen aineiston aineisto-oppaassa (Yhteiskunnallinen tietoarkisto, 2018) on kerrottu, että aineistoon kuuluvat dokumentit on tarvittaessa anonymisoitu ja että tutkittavilta on kysytty halukkuus tutkimukseen osallistumisesta. Lisäksi aineisto-oppaassa kerrotaan, että arkistoidusta aineistosta on jo poistettu yhteenveto yhdestä haastattelusta, jonka haastateltava ei ollut antanut lupaa haastattelunsa tallentamiseen. Näin ollen voi sanoa edellä kuvattujen, niin sanottujen Mengele-tapauksiin kuuluvien, tutkittavien suojaan liittyvien kysymysten olevan huomioitu käsillä olevassa tutkimuksessa, vaikkakin juuri tähän tutkimukseen ei ole kysytty kyseisten haastateltavien lupaa, sillä tutkimusaineisto on pyydetty suoraan Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. Tämän tutkimuksen analyysissä ja tutkimustulosten esittämisessä on kuitenkin pyritty takaamaan tutkittavien anonymiteetti myös aineistosta esille nostettujen esimerkkien osalta siten, ettei esimerkeistä selviä, kuka yksittäinen tutkittava kyseisen esimerkin on haastattelussaan tuonut esiin. Myös tutkittavien tapausnumerot on tässä tutkimuksessa muutettu alkuperäisistä Hakovirran (2009) tapausten numeroinneista, mikä myös edesauttaa sitä, ettei tutkimuksen tapauksia ole helppo yhdistää tutkittaviin henkilöihin. Tutkimuksessa on siis pyritty toimimaan tutkittavien edun mukaisesti, anonymiteettiä ja eettisyyttä noudattaen.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Eettisyyden lisäksi toinen tutkimuksen laatua määrittävä tekijä on tutkimuksen luotettavuus (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 3.3; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 6). Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 6) tuovat teoksessaan esiin, laadullisen tutkimuksen piiristä löytyy useita erilaisia

käsityksiä tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä, eikä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista olekaan olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Yleisesti metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään ennen kaikkea kahden käsitteen, validiteetin ja reliabiliteetin kautta, joista validiteetti viittaa tutkimuksen pätevyyteen, toisin sanoen siihen, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu, ja reliabiliteetti puolestaan viittaa tutkimustulosten toistettavuuteen. Koska nämä termit ovat tulleet käyttöön ennen kaikkea kvantitatiivisen tutkimusperinteen piiristä, näiden termien käyttöä on kuitenkin kritisoitu laadullisen tutkimuksen yhteydessä, ja monissa laadullista tutkimusta käsittelevissä oppaissa onkin ehdotettu näiden käsitteiden suoranaista hylkäämistä tai vähintään korvaamista toisilla, paremmin laadullista tutkimusta kuvaavilla termeillä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luvut 6 ja 6.2) Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 6.2) nostavatkin teoksessaan esiin neljä englanninkielistä käsitettä, joita he suosittelivat käytettäväksi, validiteetin ja reliabiliteetin sijaan, etenkin sellaisissa laadullisissa tutkimuksissa, joissa on käytetty analyysimenetelmänä sisällönanalyysia.

Ensimmäinen näistä termeistä on *credibility*, joka voidaan kääntää uskottavuudeksi tai vastaavuudeksi. Käytännössä tutkimuksen uskottavuus tulee, Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6.2) mukaan, esiin siinä, vastaako tutkijan tuottama konstruktio tutkittavien alkuperäistä konstruktiota, toisin sanoen, vastaavatko tutkijan tekemät tulkinnat aineistosta ja tutkittavasta ilmiöstä tutkittavien käsityksiä. Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6.2) mukaan tutkimuksen uskottavuus edellyttää tutkimukseen osallistuvien riittävää kuvausta sekä arviota kerätyn aineiston totuudenmukaisuudesta.

Tässä tutkimuksessa uskottavuutta on pyritty lisäämään ensinnäkin kuvaamalla monipuolisesti tutkimuksen kohteena olevien, viiden yksinhuoltajavanhemman taustatietoja (ks. edellä taulukko 1). Toisekseen uskottavuutta on pyritty lisäämään myös nostamalla aineiston analyysissa esiin suorat lainaukset litteroiduista haastatteluista (ks. edellä luku 3.4 ja taulukko 2). Näin on pyritty, paitsi tuomaan esiin tutkittavien oma ääni, myös mahdollistamaan lukijoille mahdollisuus havainnoida, kuinka hyvin ja tutkittavien näkemysten mukaisesti tutkija on pystynyt muodostamaan analyysia näiden, alkuperäisten ilmaisujen pohjalta.

Seuraava Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6.2) esiin nostama, englanninkielinen termi on transferability, joka voidaan kääntää siirrettävyydeksi. Se viittaa tutkimuksen siirrettävyyteen toisessa, riittävän samankaltaisessa kontekstissa kuin missä alkuperäinen tutkimus on tehty. Koska tämän tutkimuksen kaltaista, yksinhuoltajavanhempien haastatteluihin perustuvaa tutkimusta vanhempien lastenhoidon ratkaisuista ei ole tällaisenaan tehty Suomessa, on tämän tutkimuksen siirrettävyys vielä todistamatta. Kuten Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006, s. 28) tuovat teoksessaan esiin, tutkimuksen toistaminen toisissa olosuhteissa voisikin lisätä myös tämän tutkimuksen luotettavuutta ja informaatioarvoa.

Kolmas Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 6.2) esiin nostama termi on dependability, joka käännettynä tarkoittaa luotettavuutta tai varmuutta. Tällä termillä viitataan niin ulkopuolisen henkilön tutkimusprosessin toteutumisen tarkastamiseen kuin yleisesti siihen, että tutkimus on toteutettu tieteellisen tutkimuksen toteuttamista yleisesti ohjaavin periaattein. Tämän toteutumiseen otettiin kantaa jo edellä, tutkimuksen eettisyyttä käsiteltäessä. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin vielä toistaa, että käsillä oleva tutkimus on pyritty tekemään hyvän tieteellisen tutkimuksen periaatteita noudattaen, rehellisesti, huolellisesti sekä tarkkuutta noudattaen (vrt. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan, TENKin, määritelmät hyvästä tieteellisestä tutkimuksesta, Kauppinen ja Puusniekka (2006, s. 21–22).

Neljäs ja viimeinen englanninkielinen termi, jonka Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 6.2) nostavat esiin on confirmability eli vakiintuneisuus, jolla viitataan ulkopuolisen henkilön tekemään arviointiin tutkimuksen tuloksista. Tampereen yliopiston opiskelijan käsikirjassa (Tampereen yliopisto, 2022) kuvataan kandidaatintutkielmaproessia. Käsikirjan mukaan tutkielman edistymistä tuetaan palautteen perusteella, johon sisältyy myös opponijana toimivan, toisen kandidaatintutkielmaa tekevän opiskelijan antama vertaispalaute. Lisäksi lopullinen työ tarkistetaan tutkielman ohjaajan toimesta. Näin käsillä oleva tutkielmakin tulee arvioiduksi ulkopuolisen henkilön toimesta, mikä osaltaan vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta.

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tutkittiin Mia Hakovirran (2009) tutkimusryhmän, vuosina 2001 ja 2003 tekemästä haastatteluaineistosta poimitun, viiden yksinhuoltajavanhemman lastenhoidon ratkaisuja ja niiden perusteluita. Kyseiset viisi tapausta valittiin aineistosta harkitulla otannalla ensinnäkin sen perusteella, että kullakin viidellä yksinhuoltajavanhemmalla oli haastatteluhetkellä alle kouluikäinen lapsi. Toisekseen valintaan vaikutti se, että kyseiset vanhemmat toivat haastattelussaan esiin lapsensa hoidon ratkaisuja ja niiden perusteluita. Lisäksi tutkimukseen pyrittiin valitsemaan hieman erilaisia yksinhuoltajia, muun muassa koulutuksen, työtilanteen sekä sukupuolen suhteen. Suomalaisen yksinhuoltajuuden vahva sukupuolittuneisuus (vrt. Forssén ym., 2009, s. 16) näkyi kuitenkin aineistossa, sillä koko Hakovirran (2009) haastatteluaineistossa miesvastaajia oli vain kaksi, ja näistä kahdesta miesvastaajasta toinen valikoitui tämän tutkimuksen yhdeksi tutkittavaksi.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Yhtenä keskeisenä syynä tähän valintaan oli se, että aiempi vanhempien lastenhoidon ratkaisuihin keskittyvä tutkimus on painottunut kvantitatiiviseen tutkimukseen, jossa on hyödynnetty laajoja, tilastollisia aineistoja (esim. Del Boca ym., 2005; Gathmann & Sass, 2018; Lokshin, 2004). Sen sijaan, vanhempien omiin näkemyksiin pohjautuva, kvalitatiivinen tutkimus on jäänyt vähemmälle, aivan kuten esimerkiksi Ferguson ym. (2020) tuovat tutkimuksessaan esiin. Juuri tähän tutkimukselliseen vajavuuteen kyseisellä tutkimuksella pyrittiin osaltaan vastaamaan.

Tutkimuksen näkökulma oli fenomenologinen (Laine, 2018), mikä näkyi tutkimuksen painottumisessa haastateltavien itse nostamiin merkityksiin ja näkökulmiin. Tutkimusaineistona toimineet viisi haastattelua analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jossa ohjaavana teoriana toimi Weberin (2011) tutkimusryhmän muodostama, vanhempien lastenhoitovalintojen graafinen malli. Kyseistä mallia käytettiin analyysin loppupuolella, aineistosta

sisällönanalyysillä muodostettuja kategorioiden yhdistämiseen, nimeämiseen ja tulkitsemiseen.

Toisin kuin aiemmissa tutkimuksissa, joissa on keskitytty lähinnä perheen ja ympäröivän yhteiskunnan kontekstin vaikutuksiin vanhempien lastenhoidon ratkaisuille (ks. esim. Gathmann & Sass, 2018; Chaundry ym., 2011), vanhempien arvojen ja uskomusten jäädessä vähemmälle huomiolle, tässä tutkimuksessa yksinhuoltajavanhempien arvot ja uskomukset korostuivat vanhempien tekemien lastenhoidollisten ratkaisujen keskeisinä perusteluina. Jokainen viidestä tutkitusta yksinhuoltajavanhemmasta toi haastattelussaan esiin jonkin arvoihinsa liittyvän näkökulman perustellessaan lapsensa lastenhoitoa. Vaikka tämä painotus arvoihin ja uskomuksiin onkin vain kyseisten, viiden yksinhuoltajan esiin nostama painotus, eikä tutkimuksen tulosta voida itsessään yleistää koskemaan kaikkien vanhempien, edes yksinhuoltajavanhempien, näkemyksiä, arvojen ja uskomusten vahva painottuminen tässä tutkimuksessa voi kuitenkin kannustaa kyseisten näkökulmien esiin nostamiseen vanhempien lastenhoidon ratkaisuja jatkossa tutkittaessa. Koska tämän tutkimuksen aineisto on kerätty jo 2000-luvun alussa, vuosina 2001 ja 2003, voisikin olla hedelmällistä toteuttaa vastaavanlainen haastattelututkimus nykyaikana. Kyseisessä tutkimuksessa voitaisiin myös keskittyä yksinomaan juuri vanhempien lastenhoidon ratkaisuihin ja niiden perusteluihin, toisin kuin tämän tutkimuksen aineistossa, jossa näkökulma oli enemmänkin vanhempien asuinalueessa ja yksinhuoltajuudessa sekä niihin liittyvissä kysymyksissä (Hakovirta, 2009). Mikäli vastaavanlaisesta, vanhempien lastenhoidon ratkaisuihin ja niiden perusteluihin keskittyvästä haastattelututkimuksesta saataisiin samansuuntaisia tuloksia kuin tässä tutkimuksessa, voisivat nämä tulokset, omalta osaltaan, kasvattaa tämän tutkimuksen tulosten informaatioarvoa ja luotettavuutta (vrt. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, s. 28).

Toinen tämän tutkimuksen esiin nostama näkökulma, jota voisi olla mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa, oli vanhempien aiempien lastenhoitokokemusten vaikutus kyseisten vanhempien näkemyksiin lastenhoidosta. Kuten tässä tutkimuksessa tuli ilmi, ne vanhemmat, joilla oli aiempaa kokemusta lastenhoidosta, joko oman työkokemuksen tai lapsen aiemman lastenhoidon myötä, suhtautuivat vastaajista kriittisimmin julkiseen päivähoitoon. He olivat varautuneimpia niin lastenhoidon työntekijöiden

ammattitaidon kuin lastenhoidon laadunkin suhteen. Tulevaisuudessa voisikin olla mielenkiintoista tutkia, miten lastenhoitoa työkseen tekevät vanhemmat kokevat lastenhoidon laadun. Kannustaisivatko he muita vanhempia viemään lastaan päivähoitoon, vai suosisivatko he toisenlaisia lastenhoidon ratkaisuja? Miten lastenhoitoa työkseen tekevien, pienten lasten vanhempien näkemykset lastenhoidon suhteen muuttuvat, tai ovat muuttuneet, lastenhoidosta kertyneen työkokemuksen myötä? Muun muassa tällaisia kysymyksiä voisi olla mielenkiintoista tutkia ja saada niihin varhaiskasvatusta työkseen tekevien vastauksia, näkemyksiä ja mielipiteitä. Sillä, millaista kuvaa lastenhoitoa työkseen tekevät aikuiset antavat ulospäin lastenhoidosta esimerkiksi lasten vanhemmille, voi olla merkitystä sille, miten nämä vanhemmat suhtautuvat lastenhoitoon ja haluavatko he laittaa lastaan varhaiskasvatukseen vai eivät, ainakin mikäli uskomme tässä tutkimuksessa käytetyn, vanhempien lastenhoitovalintojen graafisen mallin (Weber, 2011) painotusta sosiaalisten suhteiden merkityksestä lastenhoitoa koskevan informaation keskeisenä tarjoajana. Ei siis ole yhdentekevää, miten lastenhoitoa työkseen tekevät näkevät lastenhoidon nykytilan ja millaista kuvaa lastenhoidosta he antavat eteenpäin muille. Tähän liittyvät myös kysymykset lastenhoidon työntekijöiden työhyvinvoinnista, jota on kyllä tutkittu, mutta jonka tutkimukseen myös tämän tutkimuksen esiin nostama näkökulma lastenhoidon aiempien kokemusten vaikutuksesta lastenhoitonäkemyksiin voisi tuoda lisää uusia näkökulmia.

LÄHTEET

- Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pekuri, H.-M., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. (2014). Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat: Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-266-1>
- Chaundry, A., Pedroza, J. M., Sandstrom, H., Danziger, A., Grosz, M., Scott, M. & Ting, S. (2011). Child Care Choices of Low-Income Working Families. Urban Institute.
- Del Boca, D., Locatelli, M. & Vuri, D. (2005). Child-Care Choices by Working Mothers: The Case of Italy. *Rev Econ Household*, 3, 453–477. <https://doi.org/10.1007/s11150-005-4944-y>
- Duvander, A.-Z. & Ellingsæter, A. L. (2016). Cash for childcare schemes in the Nordic welfare states: diverse paths, diverse outcomes. *European Societies*, 18:1, 70–90. <https://doi.org/10.1080/14616696.2015.1124903>
- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksesta R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 5.p. (s. 209–231). PS-kustannus.
- Ferguson, J., Lampkins, C., Moody B. & Shpancer, N. (2020). Careful Choices: Parents Reflect on their Childcare Decisions. *Child Care in Practice*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/13575279.2020.1765147>
- Forssén, K., Haataja M. & Hakovirta, M. (2009). Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009 (s. 9–18). Vammalan Kirjapaino Oy.

- Gathmann, C. & Sass, B. (2018). Taxing Childcare: Effects on Childcare Choices, Family Labor Supply, and Children. *Journal of labor economics*, 36 (3), 665–709.
- Haataja, A. (2009). Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009 (s. 46–62). Vammalan Kirjapaino Oy.
- Hakovirta, M. (2009). Yksinhuoltajien haastattelut 2001 ja 2003 [sähköinen tietoaaineisto]. Turun yliopisto. Versio 1.0 (2009-11-17). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2471>
- Hietämäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., Karila, K., Hautala, P., Kuukka, A., Paananen, M., Ruutiainen, V. & Eerola, P. (2017). Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 perustulokset. Työpaperi 24/2017. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-869-2>
- Hiilamo, H. (2009). Mitä voisimme oppia Ruotsista? Yksinhuoltajien asema Suomen perhepolitiikassa pohjoismaisessa vertailussa. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009 (s. 63–76). Vammalan Kirjapaino Oy.
- Hiilamo, H. (2004). Changing Family Policy in Sweden and Finland during the 1990s. *Social Policy and Administration*, Vol. 38 (1), 21–40.
- Jyväskylän yliopisto (2021). Tasa-arvon kysymykset varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja lastenhoidon tukien järjestelmässä – CHILDCARE. CHILDCARE-hankkeen internetsivusto. <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/kotisivut/childcare> Viitattu 10.11.2021.
- Kielitoimiston sanakirja (2021) Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/yksinhuoltaja> Viitattu 28.1.2022.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksesta R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle*

tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5.p. (s. 73–87). PS-kustannus.

Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksesta R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 5.p. (s. 29–50). PS-kustannus.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20.12.1996/1128. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128>

Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>

Legazpe, N. & Davia, M. A. (2019). Women's Employment and Childcare Choices in Spain Through The Great Recession, *Feminist Economics*, 25 (2), 173–198. <https://doi.org/10.1080/13545701.2019.1566754>

Lokshin, M. (2004). Household Childcare Choices and Women's Work Behavior in Russia. *The Journal of human resources*, 39 (4), 1094–1115.

Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.

Rantalaiho, M. (2009). Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.), *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009 (s. 19–45). Vammalan Kirjapaino Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-julkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> Viitattu 28.2.2022.

Sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>

Sulkanen, M., Nätvi, J., Kuusiholma, J., Lammi-Taskula, J., Räikkönen, E. & Alasuutari, M. (2020). Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut neljävuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2019

perustulokset. Työpäperi 28/2020. PunaMusta Oy.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-538-4>

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2019). Perheet [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa:

http://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_fi.html

Viitattu 10.11.2021.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020). Perheet [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. Liitetaulukko 1. Perheet tyypeittäin vuosina 1990–2020.

Helsinki: Tilastokeskus.

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tau_001_fi.html Viitattu 28.1.2022.

Tampereen yliopisto (2022). Kandidaatintutkielma/kandidaatintyö. Tampereen yliopiston opiskelijan käsikirja. Saantitapa: [https://www.tuni.fi/fi/opiskelijan-opas/kasikirja/uni/opiskelu-0/opinnaytetyot/kandidaatintutkielma-](https://www.tuni.fi/fi/opiskelijan-opas/kasikirja/uni/opiskelu-0/opinnaytetyot/kandidaatintutkielma-kandidaatintyo)

[kandidaatintyo](https://www.tuni.fi/fi/opiskelijan-opas/kasikirja/uni/opiskelu-0/opinnaytetyot/kandidaatintutkielma-kandidaatintyo) Viitattu 4.3.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2022a). Tulostaulukko. Sotkanet.fi Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Haettu 21.2.2022

osoitteesta

<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s85KjDe0TiyyNg231jX1tNY1jjeY1jUEouT4UGvdxEyQbDmQMA2wTnQHAA==®ion=s07MBAA=&year=sy7LstY1AgA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2022b). Tulostaulukko. Sotkanet.fi Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Haettu 21.2.2022

osoitteesta

<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s64qjTex1jWPT7TOKrPWNYo3tE6MsNYtBbEB®ion=s07MBAA=&year=sy7LstY1AgA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2022c). Tulostaulukko. Sotkanet.fi Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Haettu 21.2.2022

osoitteesta

<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s64qBgA=®ion=s07M>

[BAA=&year=sy7LstY1AgA=&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3
.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040280)

Tilastolaki 23.4.2004/280. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040280>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Weber, R. (2011). Understanding Parents' Child Care Decision-Making: A Foundation for Policy Making, *OPRE Research-to-Policy, Research-to-Practice Brief OPRE 2011-12*. Washington, DC: Office of Planning, Research and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S Department of Health and Human Services.

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (2018). Yksinhuoltajien haastattelut 2001 ja 2003 [aineisto-opas]. Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto [tuottaja ja jakaja].

Zick, C. D., Kowaleski-Jones, L. & Greenwalt, B. (2020). All in the family? The community context of childcare options and parents' childcare choices. *Community, Work & Family*, 1–22.
<https://doi.org/10.1080/13668803.2020.1719977>

Liite: Yksinhuoltajahaastattelun teemarunko (Hakovirta, 2009)

> [kylä kaupunkimaisessa kunnassa, Etelä-Suomi] asuinpaikkana

Kuinka kauan perhe on asunut [kylässä]?

Onko jokin syy, miksi perhe asuu [kylässä]?

Millainen paikka [kylä] on asua? Asumisviihtyvyys?

Millainen paikka [kylä] on asua lasten kannalta?

Millainen [kylä] on yksinhuoltajan näkökulmasta?

[Kylän] ongelmat yleensä ja perheen kokemana?

Millaisella asuinalueella asuisi mieluiten?

> Perhe

Millainen perhe on kyseessä? Perhehistoria?

Kuinka lapsen syntymä muutti perhe-elämää?

(Millaisia rooleja ko. perheestä löytyy?)

(Mikä merkitys lapsilla on ko. perheessä?)

(Mikä on perheen merkitys?)

> Koulutus

Millainen kouluhistoria henkilöllä on?

Jos opiskelee, miksi lähtenyt opiskelemaan?

Mitä tavoitteita opiskeluun liittyy?

Mitä esteitä/vaikeuksia opiskelussa on? Miksi?

> Ero

Milloin eronnut?

Miksi eronnut?

Kuinka paljon elämä on muuttunut eron jälkeen?

Mikä vaikutus erolla on ollut lasten kannalta?

Mikä vaikutus äidin kannalta?

> Työ ja talous

Työn luonne (kokopvä, osapvä, vuorotyö, pätkätyö)

Työtön?

Millaista työtä tekee?

Työhistoria?

Kuinka tyytyväinen on nykyiseen työhönsä?

Kuvaus työnlaadusta?

Nykyisen työn kesto?

Työn merkitys?

Mistä perheen talous muodostuu?

Millainen taloudellinen tilanne yleisesti on?

Miten taloudelliset ongelmat näkyvät perheessä?

> Palvelut

Mitä palveluja perhe käyttää?

Kuinka hyvin palveluja on saatavilla?

Kuinka paljon palveluihin on tarvetta?

> Arki

- **Sosiaaliset suhteet**

- **Vapaa-aika**

Millainen on tyypillinen päivä ko. perheessä?/ Kuinka arkea kuvaillaan?/Mitä arki on?

Kuinka paljon aikaa jää perheen yhdessä olemiseen ja yhteisille asioille?

(Äidin asema perheessä?)

(Isän asema perheessä?)

Kuinka paljon työ määrää arkea?/ entä lasten harrastukset?

Kuinka paljon perheen taloudellinen tilanne määrää arkea?

(Kuuluuko perheen arkeen tiettyjä sääntöjä, joita noudatetaan, esim. nukkumaanmenoajat?)

Kuinka raskasta arki on?

Millaista vapaa-aikaa perheellä on?

Sosiaalisten suhteiden määrä ja laatu? / Sosiaalinen tuki?/ Yksinäisyys?

> Kasvatustietoisuus

Onko perheessä tiettyjä kasvatuseriaatteita? Millaisia?

Kuinka helppoa/ vaikeaa lastenkasvatus on?

Millaisia ongelmia lastenkasvatukseen liittyy?

Kuinka paljon työ ja taloudellinen tilanne vaikuttaa lasten kasvatukseen?

Onko ympäristöllä ja asuinalueella vaikutusta lapsen kasvatukseen?

Onko kaveripiirillä vaikutusta lapsen kasvuun?

Millä tavalla lasten harrastukset liittyvät kasvatukseen?

> Pohdintaa työn ja kotiäitiyden välillä

Tietoinen valinta?

Onko tullut kohdelluksi eri tavalla?